

SORSFORDULÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ : KENDERESI TIBOR.

A TARTALOMBÓL:

Dr. Sándor István: Hivatás és Hivatásszervezet a Főiskolán. — Beton vagy lélek? — Mult és jövő. — Makra Sándor: Novella. — Éjjél előtt: Láthatatlan közvélemény. — Tükrök. — Szinpad és nézőtér. — Társalogjunk finoman! — Kellemetlen karcok. — Színházi mérleg.

II. évf. 2. szám. Ára 60 fillér.

Szeged, 1943. június hó.

M A K R A S Á N D O R

Tavaszi szántás

Novellák

Ára : 3·50 P

Csoda ágis

Mesejáték

Ára : 3·50 P

Megrendelhető a Sorsforduló szerkesztőségében.

A

SORSFORDULÓ

következő száma a főiskola nyári szünete után
— **ősszel** jelenik meg.

Kérjük olvasóinkat, megrendeléseikről értesítsék
kiadóhivatalunkat (Szeged, Boldogasszony-
sugárút 6.)

Dr. SÁNDOR ISTVÁN főiskolai tanár:

HIVATÁS ÉS HIVATÁSSZERVEZET A FŐISKOLÁN

A legutóbbi évek főiskolai ifjúságának életében az eszmék, tervek, mozgalmak szintje áttekinthetetlen örvénylése követi egymást az ár és apály örök ritmusával. A forrongó lázák természetesen örök jegyei minden idők ifjúságának. A jelszavak kavargása, eszmék zűrzavara, a balul végződő hibás szervezkedési kísérletek káosza azonban mintha ma túlmenne azon a mértéken, amelyet egészségesnek mondhatunk: a háborús idő több helytálló állandóságot követel s a bizonytalankodó kísérletek kára az ifjúság életében sem csekélyebb, mint más életsíkokon.

Főiskolánk ifjúsága sok tekintetben egyedül áll így azzal az eléggé fel nem becsülhető eredményével, hogy egyesületi életének frontján rend van és tevékeny alkotó munka folyik és szervezeti keretei az egység és sokféleség okos és egymást kiegészítő elvei szerint biztosítják az ifjúság mozgalmi életének termékenységét.

E feszültségmentes és a fiatal erőket és igényeket céltudatos munkában kamatoztató zavartalan ifjúsági élet három tény következménye. Főiskolánkon mindenek előtt is a rendszeres, kemény tanulmányi rend a hallgatóság egésze előtt világosan megmutatja súlyos erőpróbaival — kiben mennyi érték la-

kik s a zavaros fej, meg nem állapodott vérmezséklet, vagy éppen a túlfűtött becsvágy mindenkor beleütközik ifjúságunknál törekvéseivel az értelmes kritika ellenállásába. Másfelől a főiskola ifjúsága biztos, szilárd egyensúlyú helyzetet teremtett régi és új egyesületei között, amelyek testvéri fegyverbarátságban munkálják saját céljukat. E célokkal szemben az egyetlen közös kikötés, hogy azok a keresztény magyarság ügyét szolgálják és pedig megalkuvás, kertelés, tekervényes mellékutak nélkül, elvi határozottsággal és félreérthetetlenül.

De talán mindezeknél lényegesebb és nagy jelentőségű, hogy főiskolánkon — s eddig egyedül itt — az ifjúság egység-törekvéseinek olyan elvi alapot sikerült találniok, amelyre építve nem keresztezik többé a korábbi egyesületek helyes célkitűzéseit, értékes hagyományait s főként elvitathatatlan jogait, hanem azoknak természetes kiegészítésére vállalkozhatnak. Ez az alap a hivatásrendiség elve.

Kétségtelen tény, hogy főiskola minden hallgatója egyazon hivatásra szánja életét: — tanár lesz a magyar társadalom legveszélyeztetettebb területein, a külvárosokban és nagyfalvakban s a magyar műveltség vég-

váraiban, a polgári iskolákban a magyar munkásság és a magyar parasztság gyermekein át munkálja a magyar jövőt. E feladatot másként, mint meleg hivatásérzésekkel, áldozatos tanári lelkiülettal, a dolgozó társadalom és a magyar gyermek odaadó szeretetével nem vállalhatja senkisé. Egy kissé az apostolok hősi lelkére van itt szükség, hogy a szó teljes értelmében *nevelő* lehessen valaki s aki nem hivatásból, isteni küldetésből, magyar lélekből adódó feladat-vállalásban, hanem alázatosság nélkül lép a polgáriiskolai tanári pályájára s tanítványai helyett önmagát véli munkája céljának, ezen a pályán törekvéseivel szükségszerűen romboló munkát végez. Ahol az értelmiség és a munkás-társadalom között tátongó hasadékokat kell a tanári munkával áthidalni, sohasem helyettesítheti a sorsát rabszolgaságnak, munkáját robotnak tekintő eszménytelenség az igazi hivatást! Előkészülni e minden főiskolai hallgató számára adott élethivatásra krisztusi szellemben, magyar öntudattal s jó munkánk alapjait megvetve a magyar polgáriiskolai tanári rend társadalmi megbecsüléséhez hozzájárulni: — lehet-e kézenfekvőbb célkitűzés az egész főiskolás ifjúság számára?

Ha hozzávesszük mindezekhez, hogy a főiskolás ifjúság tekintélyes százalékában az élettel súlyos küzdelmeket víva készül hivatására s így az ifjúság egészének szervezete nagy mértékben veheti ki részét abban, hogy e küzdelmeket tanácsaival, intézkedéseivel s áldozataival megkönnyítse: előttünk a hivatásszervezeti elvből adódó gyakorlati feladatok sora.

Tegyük hozzá mindezekhez, hogy a *hivatásrendiség a mai idők keresztény társadalomtudományának és szociális szervező munkájának vezetőgondolata*, amely az élethivatások egységeiben tömörült korporációkkal váltja fel a régi rendi társadalomszervezet csökevényeit. E gondolat Német- és Olaszország államdiktatúrájában éppúgy előtérben áll, mint Portugália vagy akár az új Franciaország alkotmányos államszerkezetében. Nem kétséges, hogy a magyarság szociális feszültségeinek megszüntetéséhez is nagy mértékben hozzájárulhat, ha mindnyájan magya-

rok felismerjük a benne rejlő rendkívüli lehetőségeket. A plutokrata kapitalizmus és a kommunista államkapitalizmus elveivel leszámolva, kizárólag a keresztény hivatásrendiség elve szolgáltat olyan alapokat, amelyek egy új világ egészségesebb társadalmi és gazdasági szerkezetű építményét időtállóan hordozhatják. Főiskolás ifjúságunk ez eszmekör állandó, elmélyült tanulmányozásával, szolgáltatásával és életbe-ültetésével is nagyban hozzájárulhat az építő munkához.

A Hivatásszervezet legközelebbi feladata volna, hogy kitapintsa, megkeresse, azokat az utakat és módokat, amelyek céljai szolgáltatásban rendelkezésére állnak. Mindenek előtt azonban éberem kell őrködnie azon, hogy a közösség lelke lobogjon minden hallgatójában; ilyen szempontból ugyanis az elmúlt év ifjúsági életének vannak súlyosan leverő tanulságai is. Fel kell jegyeznünk, hogy főiskolánk cserkészcsapatának éppen a természetrajz—földrajz szaksoportú hallgatói sorából egyetlen első éves tagja nincs. S azt is, hogy a főiskola matematika—fizika-szakos búcsúzó hallgatósága csak szerény töredékével vett részt a távozó hallgatók hagyományos szép búcsúünnepélyén és a ballagáson. A közösségi érzés hiányának ilyen egészségtelen tünetei előtt a Hivatásszervezet nem hunyhat szem: egész ifjúságunkra vetnek azok árnyat a kívülállók szemében s az öntudatos, hivatása magaslatán álló nevelői és egyesületi beavatkozás ezen a vonalon kétségkívül szükséges és helyénvaló.

A főiskola hallgatósága olyan értékeket kapott a hivatásrendiség eszméjében, amelyekkel egyetlen más egységtörekvés sem veheti fel — megközelítően sem — a versenyt. Becsüljük meg ez eszmekincsünket s kamatoztassuk hivatásunk, hazánk, hitünk javára. A Hivatásszervezet természetes feladatkörétől jottányira sem távolodik el a nélkül, hogy értékeket ne pazarolna. Ez a veszély azonban nem is fenyeget: a *hivatásrendiség eszméje fölött éber figyelemmel őrködik főiskolánk egész ifjúsága és ifjúságát szerető gonddal kíséző tanári kara.*

BETON VAGY LÉLEK?

(Válasz a „Tanárok és tanárhiány” c. cikkre.)

Bevallom, némi csalódást éreztem a Sorsforduló mult számában megjelent és a tanárkérdéssel foglalkozó cikk olvasásakor. Több megállapítást leértékelőnek láttam nemcsak a tanárjelölt, hanem az ember szemével is. Ezeket a fájlalt pontokat szeretném felsorakoztatni a kételyekkel, ellenvetésekkel, vádakkal és izgalmaikkal együtt, melyek az olvasás pillanatában kibuggyanó gondolatot kiszínezték. Azóta gyakran foglalkoztatott a kérdés. Mindinkább meggyőződésemm lett, hogy írója nem csak egyéni, de kissé közösségi véleményyt is tolmácsolt. Kortünettel állok szemben, mely kissé kórtünet is.

Nem akarok csodadoktorként megjelenni a tanárkérdés betegágyánál és gyógymódokat ajánlani, mert eddig sem a tervek hiányoztak, csak a megvalósító akarat. Csupán az olvasó akar elfogulatlanul vallomást tenni és szeretné, ha sorait hasonlóképpen fogadnák.

A kor, mint elsőszámú vádlott veszélyesen szétfolyó és sok részletkérdésekre bontható fogalom. Benne rejlik az egyén és a közösség, az egyéniség és a korhatás, circulus vitiosusának veszedelme. De különösen a kor történelmi eseményekhez viszonyított háttérének kirajzolása kényes feladat! Ha a kort legalább egy évtizedre méretezzük, akkor éppúgy jellemzője a munkanélküliség, mint a munkáshiány. Az első világháború utáni válság, munkanélküli tömegeit felszívta az iszonyú méretekben kibontakozó fegyverkezési verseny. Ez a termelési konjunktura nálunk is éreztette hatását, mind ipari, mind mezőgazdasági vonatkozásban. Az ipari munkásság életszínvonala emelkedett és közgazdaságaink már 1938-ban megállapították, hogy az agrárróló záródott.

Legkésőbb a szellemi proletáriátus kapta el a fellendülés mentőkötelét. Azok az értelmiség, tízezrek, kik egy évtizeden keresztül reménytelenül zörgették az érvényesülés kapuit, mohón kaptak a zsidótörvénnyel megrostált nagyüzemi irodák megüresedő helyei felé. Így az 1938-ban megkezdődő országgyarapodás, mely a tanító és tanárságnak is elhelyezkedési lehetőséget nyújtott volna, az érdekelteket nagyrészt, bankok, gyárak irodáiban, a mindinkább hadilétszáma emelkedő hadseregben, esetleg kereskedelmi pályán az önállósítási alappal eljegyezve találta. Kezdetben ez a hiány elsősorban a visszaesatolt — főleg nemzetiségi — területeken volt érezhető. A hadbalépés után mindinkább mutatkozott a csehszlovákiai területeken is. Feleslegesnek tartom külön aláhúzni az anyagi okokat, valamint a város és a vidék vonzó-taszító hatásaival foglalkozni. Unalomig nyúlt kérdések, bár még mindig kérdések.

Elismerem a kor anyagias alapjellegét, de észre kell vennünk a visszahatást is, mely a materializmust mint életszemléletet elítéli. A technokracia és racionalizmus szédítő iramától megbódult emberiség, ha későn is, de kezd rádöbbseni a „Rerum novarum” és a „Quadragesimo anno” örökértékű igazságaira. Ma, mikor a rádió sokszámjegyű veszteséglistákat harsog és ismét lövészárkok kúsznak keresztül a vérben vonagló világ testén, új gazdasági és nemzetközi rend felépítésnek szükségességét hirdetik még ott is, ahol egyetlen évben több mint fél millió vagon gabona elégetésével áldoztak a világpiac ár bálványának). Ebben a hirdetett új világban a tanítás, a nevelés fontosabb része lesz az életnek, mint a „rotációs-gép, a tankesapda, a repülőgép vagy kémiai laboratórium.”

Európa világnézeti forradalmi és a koreseme jegyében megújódott államok felismerték a nevelés és tanítás mindennél fontosabb szerepét: „Anyagias időnk jellemzője, hogy tudományos kiképzésünk mindinkább a reális tantárgyak, így a számtan, vegytan, stb. felé irányul. Bármily fontosak ezek ma, amikor a technika és a vegyészet játszik a vezetőserepet, mégis veszélyes a nemzet általános művelődését csak ezekre a tudományokra összpontosítani. A kiképzésnek inkább ideálisnak kell lennie. Helyezzük a fősúlyt a humanisztikus tárgyakra, a későbbi szakképzésnek csak az alapját vessük meg, mert különben olyan erőkről mondunk le, amelyek a nemzeti létfenntartás szempontjából még mindig fontosabbak minden technikai tudásnál... Az ideális eszme erejét nem szabad lebecsülnünk. A katonaviselt kishitűnek emlékezetébe idézem azt az időt, amikor hősiessége az ideális motívumok leghatalmasabb bizonyossága volt. Az emberek nem a mindennapi kenyerükért haltak meg, hanem életüket a hazaszeretet, a haza nagyságába vetett hit, a nemzet becsülete érdekében áldozták fel. Csak midőn német népünk eltávolodott az ideáloktól és a forradalom reális ígéreteit követte, midőn fegyverét batyuval cserélte fel, csak akkor került a földi menyország helyett a közmegvetés és általános nyomor tisztítófüzébe.” (Hitler: Harcom, 3. k. 300., 306. l.)

A fiatal Olaszország megteremtője a fasizmus doktrínájában hasonlóképpen nyilatkozik. A Giovinezza forradalma Mussolini szerint „spiritualisztikus felfogás, amely maga is a század, a XIX. század renyhe, materialisztikus pozitívizmusa ellen való általános reakcióból származott.” A Duce már 1923-ban Pádva-i beszédében az egyetemeket erődítményeknek nevezi. Szerinte ezeknek a szellemi végyváraknak köszönhető az is, hogy a wei-

mari Németországot a bolsevizmus teljesen le-
törni nem tudta. „Mert azok — mondja Musso-
lini —, akik megszokták a szellemi dolgokkal
való foglalkozást, nem maradhatnak sokáig eszte-
len és életellenes tanok hatása alatt.“

Portugália népszerű diktátora, „A békés for-
radalom“ Salazar számtalanszor felemeli szavát
a gépesítés munkamódszerének túlzása ellen és
rámutat az erkölcsi tényezők és a munkateljesít-
mény közötti összefüggésre.

A kor tehát igenis felfedezte a nevelés fon-
toságát. Nem lehet egyoldalú materializmussal
vádolni. Ifjúsága elé a hellén szépségideál, Spárta
és Athén örökbecsű eszméit tette követendő min-
taképül. Tudott lelket és heroikus hitet adni
ifjúságának, mely a haretetek poklában oly ki-
tűnően vizsgálzik.

Nem tudok megbarátkozni a gyepüelmélettel
sem, mely „fölvillantotta bennünk a kérdést,
vajjon bizonyos mértékig nem mi tanárok va-
gyunk-e a baj okai.“ Mint a cikk írja, „a tanár
és a tanítvány között ma már eltűnően vannak
azok a széles gyepük, amelyek eddig megakadá-
lyozták a bizalmasabb meghittebb viszony kialaku-
lását.“ A régi „félő tisztelet“ eszerint eltűnik, „az
mumusból lassan ember lesz, mert a tanár „az
újabb nevelési elvek követelése szerint, alkalmaz-
kodik a gyermekhez.“ A mumusból emberré való
vedlés pedig sok esetben a tekintély csökkené-
sével jár, ennek következtében „inkább a tanár
személyét fogja a tanuló szeretni, mint a pályá-
ját tisztelni.“

Szerény véleményem szerint a tanár és tanít-
ványt elválasztó gyepük ma is éppúgy élnek,
vagy nem élnek, mint ahogy a múltban éltek,
vagy nem éltek. Az új tantervek és utasítások
adhatnak kitűnő módszeres fokozatokat, köve-
tendő szabályokat, de közvetlenséget, melegsé-
get, személyes varázst, szuggesztív erőt még ak-
kor sem lehet tanulni, ha a pedagógus „újabb
nevelési elvek követelése szerint“ ereszkedik le a
katedráról. A múlt tanárai iránt érzett „félő tisz-
telet“ csupán a visszaemlékezés torzító távlat.
Hiszen minden gyerek kissé detronizálva érzi
magát az otthon viszonylagos szabadsága után az
iskolában, ahol a legkülönbözőbb módokon és
tárgyakkal tudják a rövidnadrágos nebulók éle-
tét megkeseríteni. Ez az érzés nem a mumus kel-
tette élménytől származik, hanem a gyermek és
iskola kapcsolatának változatlan jellemzője. A
distancia forrása lesz mindég a tekintély és
tekintélynek a distancia. A legnagyobb pedagó-
gus azonban nem a tekintély, hanem a szeretet!
A tekintély és népszerűség aranyközépútján járó
tanár alakja nem csak James Hilton „Good by
Mr. Chips“ c. regényének felejthetetlen élménye,
hanem szerencsére napjaink élő alakja is. Mert
Chipsek minden időben voltak és vannak és su-

gározzák az ifjúságra módszeres elveken és ren-
deleteken túl a lelket.

A tanári hivatásról meginterjuvált diák „Ki-
nek volna ahhoz türelme?“ válaszában kívül a szó-
rakozott és unott tanár kiábrándító alakjával
magyarázza továbbá a cikkíró a tanári pálya el-
néptelenedését. Nem akar továbbá ez a feltűnően
reális hajlamú ifjúság „könyvek álmvilágához“
csatlakozni. Ellenben „az alkotás láza sodorja el
ma az ifjúságot a tanári pályától.“ Ezután a híd-
kolosszusépítéstől a műtökésig minden óhajtott
cél meglegbben előttünk. Mindezek mögött az alap-
élmény egyszavas jelmondata komorlik „Al-
kotni!“ „Megfogni és az emberek elé tenni a mű-
vet, hogy azok megtapogassák, megcsodálják.
Kétségbe vonom az úgynevezett“ alkotópályák
gyárjai, rajzasztalai és műtői felé való áramlást,
melyet ezen hivatásterületeken már békében je-
lentkezett hiány is igazolt. Nem tudom meg-
érteni, miért választja ez a „jót tenni és
segíteni“ vágyó nemzedék még ma is oly nagy
szeretettel a hivatalok görnyesztő robotját, mely
legalább olyan távol áll a „búgó repülőgépek
realitásától“, mint a tanári hivatás. Bármennyire
is tisztellem az orvosi és mérnöki pályát, a fog-
húzást és aluljáró tervezést nem tartom „hősi-
b, bátrabb, férfiasabb“ jelenségnek, mint a tanítás-
sal, kitörülhetetlenül a fejlődő lélekbe vélni a
közöny, kétely és anyagiasság szorongató özön-
vizével szemben is a család, a hazaszeretet, az em-
beriség eszméit.

Ha nehezen, vagy egyáltalán nem mérhető a
nevelés eredménye vagy legalább is nem úgy
darabszám, literekben vagy tonnákban, mint a
csavarszög, kénsv vagy a repülőgépanyahajó, van
egy mérték, mely megnyugtató, bár a társadalmi
népszerűség mellett feltűnően szerény: a lelki-
ismeret. Segítő, bíró és jutalmazó. Minden siker-
telenség sokszor lehangoló reménytelensége mel-
lett is maradandóbb a márványba vésett betűk
aranyos hivatkozásánál. Lehet-e ennél halhatat-
lanabb alkotás? Összekötni a jelent, magunkat a
jövővel, az új nemzedékkel. Mi ehhez képest a
„palota, a híd, a gép, mely állni fog évtizedekig“
A vasbeton állandóbb anyag, mint az emberi
lélek. Veszélyes mondat, torzan vigyorog a rom-
málott városok lángtengere fölött. Azok hirdet-
ték, kik a betonban hittek lélek nélkül. Erre biz-
ták sorsukat és jövőjüket. Finnországot a három-
hónapos téli háborúban a lelkek erődvonala véd-
te. Franciaországot a szállodai kényelemmel be-
rendezett Maginot-vonal bunkerei és páncéltor-
nyai. A betonbakövesedett francia biztonság sem-
mivé lett és a betonlelkű Franciaország meghalt.
Finnország pedig él.

Vajjon mi fog megmaradni a jövőnek égő
korunkból: a beton-e vagy a tantermek áhitatá-
ban érlelődött lélek. A történelem mindig az
utóbbira szavazott. Marathontól—Máig.

Szablárr Ferenc.

MULT ÉS JÖVŐ

(Búcsú a végző hallgatóktól)*

A feladat megoldása, amelyre ma itt mindannyian vállalkoztunk, — lehetetlen. Gondoljunk csak a görög tragédia hősré, mikor lehajtott fővel áll ott az elhunyt bajtárs fölött. A búcsú perce ez. S a hős zengő mondatokban, halk szavakban zúditja ki magából az érzést, amely benne él. S mi mégis azt mondjuk: szép az áradó dikció, de egy néma, félbetört mozdulat többet árul a búcsúzó ember lelkéből. Idézzük magunk elé a költőt, aki átlépi az ország határát és visszanéz az elhagyott hazára. A búcsú perce ez. S a költő, stílusosan, vesszorokba kovácsolja a távozó ember fájdalmát. S mi mégis azt mondjuk: az a tűnő lán, mely a verset életrelobbantotta, több, mélyebb, tartalmasabb, mint maga a vers.

A búcsú perce a tiétek is, kedves barátaim. S a búcsú nem más, mint egy tömény pillanat, egy szemrebbenés, egy tétova gesztus: egy néma költemény. Mi csak azt tesszük most gyengén, erőltetve, mint a görög hős vagy a távozó költő: széttörjük, feloldjuk a búcsú tartalmas pillanattát.

De hát miért most a búcsú, miért a lélek láza? Három-négy évtől búcsúztok? Miért? Negyven-ötven év áll még előttetek. A várostól búcsúztok? Minek! Jöhetnek még mozgalmasabb városok. A fiatalságtól búcsúztok? A fiatalság még ezután is a tiétek! Vagy talán az épülettől köszöntök el? Vagy egy iskolatípustól? Kit hagytok itt, kitől köszöntök el, mitől búcsúztok? Én tudom, hogy nem a várostól, nem a négy évtől, ennél sokkal-sokkal többtől.

Önmagatóktól.

Ezért ma a búcsú és megváltozottság. A ballagás, a búcsú nem közügy, mindannyiótok személyes ügye. Egy élet színjátéka folyik az emberi lelkekben, s most külön-külön érzitek, hogy felvonásvéghez érkeztek. Önmagatok drámája ez a búcsú, magánügy, mert magatokból hagytok itt éveket, arcokat, helyzeteket, örömeiket és bánatokat, — visszavonhatatlanul. Tudjátok és éreztétek, hogy a városok, évek és épületek önmagukban nem szépek és taszítóak, nem jók és nem rosszak, nem is léteznek számotokra, — csak akkor, ha föloldjátok ezeket magatokban. És ezért van az, hogy most már mindegy, hogy ez a négy év jólétet vagy nélkülözést adott, cirógatást vagy ökölcspást. Mindenképpen a sajátotok, a tiétek volt, s hogy itt kell hagynotok, őszinte fájdalom.

És most azt kell kérdeznem, mi az a valami, az a pozitívum, amit sajnáltok. Az előadások, a szemináriumok, a kultúra megszerzett részei? Talán, de nem főként ezek. Az anyag, amit a szellem kincsestárából kaptatok itt, könnyen

elvéssz, ha nem szereztetek hozzá indítást, vagyis, hogy mélyebbre hatoljatok ebbe a kincsestárába. Hogy a képletek és törvények, könyvek és lombikok mit érnek számotokra, ez a jövőben dől el. Amit most itthagytok magatokból, az semmi más, — csak líra. Mert a mult mindig líra és az emlékezés mindig poézis. Mi ez a líra számotokra, mi ez a poézis?

Jártatok talán éjjel után a Dóm-téren, mikor a roppant templom körvonalait élesen mutatta a sötétség, s ebben a pompában az árkadok sápadt lámpái világították meg előttetek az Isten felé vezető utat. Ráhajoltatok egyszer alkonyatkor a tiszapart hűvös kőkorlátjára, mikor a tulsó parton vörös fényben izzottak a zöld fűzek, — és a halhatatlan szépség lehelletét sejtettétek meg. Éreztétek egyszer bizonyosan a Főiskola udvarán az ismeretlen csodafa virágának az illatát, s ez a természet, a megújulás üzenetét hozta felétek. Vagy ettetek a »Kisjulesánál« egyhatvanért flekkent kisfröccsel, — s ez akkor is nagyon szép volt, ha nem maradt utána kapupénzetek. Vagy sétáltatok valamikor valakivel kézenfogva a piactéren, mikor a hideg márciusi szélben a »Tavaszi zsongás« zenélt s ez a perc is nagyon szép volt, mert amikor megszületett, meg is halt. Ültetek kinn a Tisza Lajos-szobor alatt délelőtti napsütésben és órákhosszatt néztétek a játszó kisgyermekeket, — és a kisgyermek mosolya és a fiatal anyák szeme az örök élet titkát árulta el nektek. Jártatok egy őszen az alsóvárosi utcákon, vasárnap, úgy hat óra felé, mikor mindenütt valami mélynyugalom és csend terpeszkedett széjjel, szinte megállt a világ, — s ekkor talán megéreztek valamit Szegedből, az Alföldből és a magyarságból. És egyszer éjjel előtt a szobátokban, sűrű cigarettafüstben fölugrottatok az íróasztal mellől, mert észrevétlenül és váratlanul megsuhintott benneteket a legnagyobb isteni ajándék: az emberi szellem.

Folytathatnám. A többi ti úgy is elmondjátok magatokban. Ezt a néhány percet, ezt a lírát nehéz itthagynotok. Mert ez a mult. Csak ennyi? Ennyi! Ilyen mérhetetlenül sok!

A mult tehát poézis. A jövő is az? Nem. Ha a jövő is líra, elfoszlik és semmivé lesz. A jövőnek éleskörvonalú realitásnak kell lennie előttetek. Mult és jövő örök határkövével állva, mit mondhatunk nektek? Nem leszünk ifjú bölcsek és nem árasztunk el

* Főiskolánk 1943. május 8-i ballagó-ünnepélyén elhangzott beszéd.

tanácsokkal. A napokhoz vagyunk láncolva, azt mondjuk el nektek a jövőre, amit a ma kiszakít belőlünk. Kilépünk az osztálytermek ajtaján és nézzünk végig a szellemi látóhatáron. A kor képe ez. — A népek és gépek a mélyre hatolnak, lázasan futva, és megfordítják a földet, de a kor siet, s a salakot nem dobálja ki a fekete föld közül. A kor siet és nem megfordít, fölkatat, — csak fölforgat. A mélybe akar fújni és egészen a fölületen marad. A kor siet, közösségeket terel össze, és az egyénnek a rohanásban nem marad ideje, hogy valahol igazán és gyökeresen megvesse a lábát. Mi itt a fiatalember feladata? Tudja azt, hogy a főiskola nem didaktikai magasság, hanem szellemi szint. Éppen ezért nektek csak egy feladatokat lehet: odaálltok a szellem örállóinak poszt-jára. Az ár nevetve és korszerűtlenséggel vádolva zuhatagot indít ellenetek, de a vállatok erős, mert van egy fegyveretek: az igényesség. Jönnek új messiások, s ha nagy a fényük, kutassátok, csillagok-e vagy csak csillagszórók. Szellemi irányok felé rángatnak benneteket s ha azt akarják, hogy fáklyavivők legyetek, jól nézzétek meg: mire vet világosságot fáklyátok fénye. Garmadában lepik el íróasztalotokat a könyvek, — az igény mértékével állapítsátok meg, vajjon a könyv legértékesebb eleme nem a nyomdafesték volt-e? Ezt az igényt, ezt a mértéket két körben, az egyéni élet két »életterében« szerezhetitek meg. Az egyik életter a négy fal magánya, mert ahogy a költő írja: »Rejtőzz mélyre, magadba, ott mégrémlik valami elhagyott nagy és szabad álmom.« Ebben az egyedüllétben kell megismernetek és megszeretnetek a kultúrát. »Magányos ismereteket szerezni és azokat közkinccsé plántálni« — mondja Kőlcsey. De szintén ő mondja, hogy a mindig magányban ülő, csak magát hallja. Fussatok tehát keresztül a sokaságon figyelő szemmel. És pihenjete meg a másik életterben is: a természetben. A zárt szobákban, könyvekből, jegyzetektől, jelekből és emlékekből megismerhetitek az emberi szellem alkotásait, a természetben, a füvekből és felhőkből, a patakokból és esőcseppekből megismerhetitek az isteni alkotást, a Teremtő egy-egy biztató mosolyát.

Ettől az élettől, töletek nagy dolgot várunk: középosztályt kell teremtenetek, amely nem áll kasztok között, mert arisztokrácia. E földön egyedül és jogosan elismerhető legfelső rend: a szellem, az erkölcs és a munka arisztokráciája.

Ime mult és jövő. A mult fátyolos poézis, a jövő éles kontúrú realitás. Tehát a két pillért semmi sem köti össze? De igen. Ti! Nektek kell a jövőben megőriznetek a fiatalságot. Ugy kell néznetek a világ csodáit, mint a Főiskola virágzó fáját. Ugy kell fogadnotok a föld ingyenségeit, mint a »Kisjulesa« vacsoráját, úgy kell mosolyognotok a holnap elébe, mint a Tisza Lajos-

szobor alatt az a szóke kisgyerek. Ha boldogságot akartok, a realitásban konzerválnotok kell a lírát, meg kell őriznetek a multat, a gyermekséget a fiatalságot, amely nem életkor, hanem állapot, a lélek szétszakíthatatlan köntöse.

S most, hogy mindezt elmondtam, azt hiszem, fölösleges hangsúlyoznom, hogy mi mindig szívesen gondolunk rátok és veletek leszünk a magyar élet nagy harcaiban. Mi mindig búcsúzunk, kedves barátaim. De a búcsú kapunyitása, a mult a jövő hajnala s a könny a holnap kacagása. S mi többet, szebbet, őszintébbet nem kívánhatunk nektek erre a kapunyitásra, hajnalra és holnapra, mint hogy: — Isten veletek!

KÖSZONET

Sárga levelek hangtalan hulltak,
Szízált a csendes, hűs eső,
Benn a szobában édes meleg volt,
Ringató, puha, jóleső.
Anyám ott ült a pamlagsarokban
S amikor nem láthatta más,
Keskeny ujjait, kíváncsin kérte:
»Magdolna lesz-e vagy Tamás?«
Ezalatt fönn az égi mezőkön
Angyali könnyű kis kezek
Sárból, aranyból alakíttatták
Emberivé a lelkeket.
Aztán az Ur kezébe tették,
Megpihentem a tenyerén,
Fényessé lettem keze fényétől,
Élővé lettem melegen.
Szemének fénye rámsugárzott
— Feledhetetlen pillanat! —
— Türkiz tavaknak tükörkép mélyén
Álmohavasok ringanak. —
S öreg Novembert hívatta halkan:
»Egyetlen lélek vár csupán,
Vigyázz reá, mert nagyon törékeny,
És vidd le még ma délután
S ne csak az úton őrizzed, óvjad,
— Az okaimat ne keresd! —
Élete útján bántathatja bárki,
De parancsolom: Te szeresd!«
Szálltunk, repültünk át az úron,
Integgettek a nagy hegyek,
Csókolt a nap, hold, százezer illat,
S megszülettem, mint kisgyerek.
Megkereszteltek Magdolna névre,
— Ó hogy örült a kis család! —
S visszanezve az eltelt húsz évre
A lelkem hátaltelt dalát
Küldi Tenéked öreg November,
Ki mindig adtál még nekem
S minden évben fényessé tetted
Néhány napra az életem.

MÓRA MAGDOLNA

TÜKRÖK

„Mi jellemzi a nőt?” — veti fel a kérdést egy régi író. S így válaszol: „Jobbadán férfiak, kiket hajlamuk engedékenyekké, a szeretet hiszékenyekké, a szerelem vakokká, a csalatott remény igaztalanokká tesz.”

Nem akarok sem vaknak, sem csalatottnak látszani, a világ nagy londoni vásárában nem bíró, hanem rongyos, kis sátoros kereskedő vagyok. Tükröt kínálok. Vegyenek, nézzének bele s lássák meg benne Hölgyeim, szép magukat igazán! Sok tükröm van, díszes olasz, nagy francia, fényes magyar, sok-sok és mind jószívvel adom. Válasszanak, nézzék meg melyikben látszanak szebbnek, melyikben igazabbnak! Nyugodtan nyulhatnak akármelyik után, nem csüng egyiken sem jelszócédula; nem akarok követelni, tanítani, nevelni. Nem akarok keresni sem, sőt ráfizetek, csak vegyék a kezükbe, még — *régi jó darabok*.

1. *Az angol nő.* „Az angol nőt sudár termetéről, nemes arcvonalairól, s finom arcboréről, de leginkább erkölcsi szelíd és szemérmes magaviseletéről dicsérik. Az angolnak különben is hideg és feszes társalgása, leginkább nők körében tapasztalható; a férfiú ritkán felejtí itt az illem szabályait, beszéde, társalgása soha kétértelműségekké nem fajul. A női és anyai kötelességek teljesítése szent az angol házas nőnél, sehol sem ragyog a női erény oly tisztán, sehol sem tartatik oly nagy becsben, mint itt.

A lány házias, visszavonult, igénytelen s a férfiakkal társalgástól sokkal inkább el van zárva, mint Német- vagy Franciaországban. Az angol ismeri a csendes házi élet boldogságát, azért becsüli azt s gondosan őrökdi felette.”

2. *A francia nő.* „A francia nőt könnyelműség s élénk indulatosság jellemzi...”

A lenge kacérság, hiúság és tetszvágy sehol sem oly uralgó és általános, mint itt. — Azonban meg kell vallani, hogy sokan különösen a komoly németek és angolok néha a kelleténél szigorúbbak s a francia nő könnyed társalgását, borútlan víg szeszélyét, kifogyhatatlan eredeti elméségét, fesztelen szabadságát és őszinte nyíltságát balra magyarázzák.

Szenvedélyesen szereti a táncot, valamint általában minden zajos és nyilvános mulatságot, hol látni és láttatni lehet. A napszámos, a keze munkájából élő nőt nem a munka fáradalmait, sem jövője, hanem az aggasztatja leginkább, hol és miként táncolhatja el néhány „centimes”-jét, egy hosszú hét nyomorult szerzeményét.

„Itt sohasem cívódnak egymással a házassélek, mert rendszeren ritkán látják egymást, s azt sem lehet mondani, hogy rosszul élnek egymás-

sal, mert tulajdonképpen nem is élnek egymással.” E szavak illenek bizonyos felekezetekre, de a közép és alsóbb osztályú nők jobbadán példás kivételként állanak. Ámbár a könnyű társalgás, hiúság, indulatosság honos itt is, leginkább pedig a vidor szeszély és derült kedély, mely a francia nőt soha, mostoha körülmények közt sem hagyja el.

Sehol sincs a nőknek oly nagy és elhatározó befolyásuk a nyilvános életre, mint Franciaországban. A hajdankori nőuralkodást a Childebertek, Clotharok, Fredegunda és Brunnehild korát is említem; a középkori udvariasságot sem... de ha kiesít körülözünk, nyomban megláthatjuk, hogy milyen gyakran... véres esaták színhelyévé lett Franciaország, hol a legfontosabb ügyekben nők szerepeltek.”

3. *A magyar nő.* „A magyar elismeri nevében az embert, méltánylá mint ilyennek jogait, s tiszteletreméltó állást vívott ki neki törvényeiben.

Azonban a magyar minden lovagiassága mellett sem feledé tulajdon jogait, a nőuralgásnak sohasem volt barátja. Hölgyeink a míveltebb kor-szellem s a francia divatnak minden előjogával felruháztattak, de a nyilvános életre oly elhatározó befolyással nincsenek, mint Franciaországban.

A magyar nő élénk, mint a francia; de nem oly könnyelmű. Házias, mint a német; de nem oly takarékos. Heves, mint a spanyol, de nem oly kitartó. Ha szeret, nem oly féltékeny, s ha féltékeny, gyűlölségben nem oly kérlelhetetlen, mint az olasz nő.

A spanyol nőt a büszkeség; a németet a közvélemény; az angolt a becsület; a magyart a házi boldogsága fékezi fellobbanó indulataiban vagy kitoró szenvedélyeiben.

A spanyol nő, férjének szépségét félti; az olasz szeretetét; a francia hírét; az angol hitelét; a német életét; és a magyar? a magyar nő — férjének hivatalát félti.”

4. *A német nő.* „Németországban a nők nem bírnak oly nagy befolyással a nyilvános életre, mint egyebütt, de annál elhatározottabb szavuk családi köreikben. Ritka német úr a maga házá-nál; többnyire a szelíd nyájas külsejű nőnek (ami különösen sajátja a német nőnek) kezében van a kormánygyeplő.

Társalgásuk szabadabb, mint angolhonban, s többnyire csendesebb, háziasabb asszonyok, mint leányok. Legfényesebb erényeik a háziasság, hűség és az anyai kötelességek teljesítése, amit már Tacitus is megemlít.

A német csak hasonló rangúak közt érzi magát jól, feltűnik ez mindenütt az életben, ahol

többször a helyzetbeli és a gazdasági egyenlőség határoz.”

5. *Az olasz nő.* A nőben magasztaltatik a nemes római arcél, kedélymélység, érzelmi bensőség és mindent áldozó, feledő szeretet, melynek tüze ama elhírvült olasz féltékenység izzik, néha a gyűlölet és bosszúállás minden szörnyeivel.

A francia nőnél könnyen fellobban az indulat, de könnyen el is lebben; Olaszthonban is könnyen felhevül a vér, az indulat szilaj itt is, de az indulat a szív mélyébe száll, s mint szenvedély áll elő, s a szenvedély összeforr az étellel. De azért ne higgye senki, hogy feddhetetlen boldog házasságokat, miként némelyek akarnánk, itt nem találni.

6. *Az orosz nő.* „Az orosz nőben dicséretetik a háziasság és hűség. Ritka nő elégti itt a természetet; a legnyomorúbb sorsú porleánytól kezdve, a bársonyöltönyű, magasrangú úrhölgyekig, mindenütt kell lenni pirosítónak és fehéritőnek —; e nélkül szerencsétlen az orosz nő.

Az alsóbb néposztálynál szomorú a nők sorsa, férjeik vad kegyetlenséggel uralganak fölöttük s a legnehezebb munkára kényszerítik őket, mi csalhatatlan ismérve a néposztály műveltelenségének.”

— Nem tetszik. Hölgyeim?... Elmennek?... Talán már nem találták meg magukat azokban a tükörben, amelyeket nagybanyáink édesanyja kapott eljegyzési ajándékkul?

— Tudom, miért hagynak itt, Hölgyeim: mert sajátmaguk is azt akarják, hogy a világ igaztalan legyen magukhoz. Azt akarják, hogy mielőtt ismernék magukat, a világ már ítéljen, válasszon, ha mindjárt vakon is, ha igaztalanul is, de válasszon!... ezért nem kell az én tükröm, Hölgyeim.)*

Tóth István.

*) Az idézetek Rónay Jácint bencés tanár — később püspök — Győrött 1874-ben megjelent „Jellemisme” c. művéből valók; a mai helyesírás szerint idézve rövidítésekkel.

Bendefy László: A kaukázusi magyarság őshazája

Bp. 1942. Cserépfalvi, 8°, 501 1.

A szerző ott kezd az eseményeket, amikor „A besenyők támadása következtében a levéldiai magyarság kettéhasadt: a Don folyótól északra megszállt törzsek nyugat felé, Etelközbe, majd onnét Pannóniába menekültek s így a mi honfoglaló őseinkké váltak; a Dontól délre a Kuban-Kuma-Volga vidékén tanyázó törzsek túlnyomó része pedig Kaukázusba vonult s csak egy kis rész vándorolt a hegygerincen túlra.”¹ S ennek a Kaukázus vidékére szakadt magyarságnak a történetét mondja el a szerző, egészen addig, amíg a XIV. sz. utolsó éveiben Timur Lenk el nem pusztította az addig szépen virágzó országot.

A kiadó a borítólapon azt ígéri, hogy „A magyarság történetének olyan részletét veszi ezzel a könyvvel a kezébe az olvasó, amely napjainkig teljességgel ismeretlen volt mind a nagyközönség, mind a szakörök előtt.” Azonban a könyv elolvasása után is ismeretlen marad. Hiába hordott össze a jóakarató szerző egy székérdéknyi adatot, mire a könyv végére érünk, mégsem vagyunk abban bizonyosak, amit ezekkel bizonyított. A könyv elolvasása után igazat adunk Winkelmannak, aki azt mondja: „Hitesd el tökéletesen magaddal, hogy a régi művészek, valamint a régi bölcssek kevéssel sokat akartak mondani. Azért a régiek értelme mélyen fekszik munkáikban,

az újabbaknál többször úgy van a dolog, mint az elszegényedett kalmároknál, kik minden portékájukat kizárják. — Ha valamiről, erről igen szükséges meggyőződve lenni...” Ez a könyv nem a régi művészek és bölcssek munkájához hasonlít. —

A szerző érdeklődése a hírnek szól és nem a problémának. A mindenáron való tájékoztatás fűti át a könyvet. Mindent megnézni, mindent megmutatni. És a könyv végén rájövünk, hogy a tájékozódottság, nem gazdagság. Ismereteink tömege nyomaszt, ahelyett, hogy felszabadítana.

Ennek több oka van: a szerző a történelem segédtudományaiban nem jártas eléggé, — pl. nyelvészet — így az ezeken alapuló következtetései sem eléggé meggyőzőek. A mindent feledtető baj azonban az, hogy nem tudja megbírálani a felhalmozott anyagot. — S a szigorú kritikai előadásnak a történelmi kutatásokkal együtt kell járnia; mert még így is sokszor megeshetik, hogy az ok és okozata közt olyan ellentét van, amely a bíráltnak nem engedi meg, hogy az okozatot az ismert ok szükségképeni következményeinek tekintse. Ebben az esetben az előadandó történelmi esemény hízagos lesz és előadásra, tanításra alkalmatlan. Az elmélet nem követelhet mást, mint hogy a kritikai kutatás eddig a házilag eljusson és itt minden következtetést megszüntessen. Mert a valódi baj csak akkor következik, ha

az ismert, de hízagos okot az okozat magyarázatára elégségesnek gondolják s így azoknak meg nem felelő fontosságot tulajdonítanak.

A bíráltnak azon kell lennie, hogy kétségtelen igazságra tegyünk szert. Önkényű tételeknél meg ne alapodjunk, nehogy ezekkel szemben mások, talán époly önkényű állításokkal lépjenek fel, amelyek aztán meddő és ami fődolog, haszontalan vitatkozást eredményeznek,” írja egy tisztán látó német gondolkodó.²

Ezzel szemben a szerző Richthofen báró, a földrajztudós nyomán azt vallja: „a kutatónak nemcsak joga, hanem kötelessége is minden, a munkája során felmerült kérdésre felelnie, még ha kevés adat áll is rendelkezésére. Felelnie kell azért, hogy egyrészt mások, akik majd folytatják munkáját, ismerjék a kérdésről elődjük véleményét, felelnie kell azért is, hogy ne keljen a kérdést hozzánemértők képzeteltére bízni. Az így összegyűlt sok véleményből szűrődik le a helyes végső következtetés.”

Ugy véljük, a bizonytalan részek megvitatására a folyóiratok alkalmasabbak, mint a nagy, összefoglaló művek, s így ez a részleteiben, meglátásaiban talán értékes mű ebben a formájában számunkra kevés gazdagodást jelent. Kétségtelen érdeme azonban, hogy a nagyközönség figyelmét nemzeti multunk e tisztázatlan problémakörére terelte.

TÓTH ISTVÁN.

¹ A szóbanforgó mű 29. l.

² Clausewitz: A Háborúról. Bp. 1917. Athenaeum, II. kiad. 115 l.

ÉJFÉL ELŐTT:

LÁTHATATLAN KÖZVÉLEMÉNY

*A világ forgó tengelyén
Bálványunk a közvélemény.*

(Puskin)

Bocsánatot kérek, én is tudom, hogy a levelet megszólítással illik kezdeni. S most, az éjfél előtti summázás perceiben, ebben a szabályos esőben ilyen szabálytalan levelet kell írnom a közvéleménynek. Fölmentést kérek, ártatlan vagyok. Tollam többször megbicsaklott a címzésben. De őszintén meg kell vallanom: nem tudom,

KI, MI

az a közvélemény.

Az óramutató lassan a tizenkettes szám felé hajlik és a sötétség hirtelen azt mondja: nincs is közvélemény. Csak egy árny, egy kísértet ez. *Fantom*. Dehát az emberek, a felnőttek, az okosak, az érettek csak ilyen gyermeki magasságban tartják a fejüket? S életüket egy fantom remegő újjmutatására lódítják erre vagy arra. Szívverésük ütemét, lélekzetvételük ritmusát, nevetésük crescendóját a fantom szé széleihez igazítják?!

Vagy talán mégis valami létező ez a közvélemény? A távoli éjszakában a vihar felhőket rángat az égre, az ember fölgyújtotta az erdőt, egy óriási jegenye zuhan a válla felé és az ember fut. S a vihar azt mondja: talán valami összefogó erő a közvélemény. *Menedékház*. Igen, de a menedékház falára az Ádámok és Évák egy-egy karcolásal felróják a nevüket, s ha megfényesedik a reggel, valami marad utánuk. De úgy látszik, a közvélemény menedékháza arra való, hogy a menekülő embernek oltalmat adjon az éjszakára, s a hajnal már nem láthat és nem kérhet számon semmit.

De az ilyen irányító hatalom még sem lehet csupán rémkép, élettelen tárgy; organizmusnak élő szervnek kell lennie. A hőkőznapi kattogás azt mondja: talán valami közösség ez a közvélemény. *L'art pour l'art egyesület*. Igen, de az öncélú klikkeknek legalább van elnökük, aki, ha elérkezik a számadás és felelősségrevonás ideje, annyira megerősödik a felelősségérzetében, hogy legalább lemond. De kinél keressük igazságunkat, ha a közvélemény támad reánk?!

Kérdések és egyben feleletek.

MIÉRT

zaklatjuk magunkat ezekkel, mikor a külső világ is eléggé nyugtalanít bennünket. Megmondom Neked nagyrabecsült Közvélemény. Lassan a nagykorúság kapuja felé rugtatok. Igaz, ez a

Közvélemény számára kisded kor, de mindig értelmes csecsemőnek mondtak és vigyáztak rám, ha áttörök az évek bűvös kapuján, ne érjen meglepetés. Jóságos dajkám, az Irodalom, a Művészet és Történelem irányítottak Hozzád. Az irodalom szerint Te vagy a legbiztosabb kiadó, a művészet szerint a legbőkezűbb mecénás és a történelem azt súgta, Te vagy a legideálisabb csatlós. Érthető tehát, ha be akartam Neked mutatkozni. Most már azt hiszem, ember vagy.

És kerestelek. Budapesti bérkaszárnnyak padlásszobáiban: bábok heverték a piszkos szalmazsákokon és rémülten kiáltottak, hogy nem, nem vagy ott. Betértem az előkelő kávéházba, a feketéző gentlemanek szétrebbentek és a Közvélemény árnyékát is elhessegették maguk mellől. Láttam az espresso félhomályában korunk szebbelkü hölgyeit, amint karesu szalmazsákokon *orangeadeot* szippantottak, azt hittem itt, itt találok meg a Közvéleményt, s a főpincér diszkréten kiutasított. Jártam a mezőkön, s mikor kérdeztem, hol találalak, itt-vagy-e, a néma emberek a földre néztek és szöknöm kellett.

Igy futottam át városokon és embereken, így kerestelek hasztalanul, Közvélemény, s ezért írom most ezt a levelet.

Bevallom, nyiladozó értelemmel sokat foglalkoztam Vele. Tudod, már a neved sem tetszett. Összetett szó. *Köz. Vélemény*. A köz szót sem mertem bolygatni. Azt hiszem, ilyen „köz“-t nem ismer a világ. Minden közösséget valamilyen szervezett kötélynagnak kell összetartani, ha nem így van, szétesik, mint malter nélkül a téglá. És mi ennek a csodálatos véleményt alkotó közösségnek az összetartó ereje? *Semmi*. Dehát akkor miért beszélünk közről?

Igy van ez, hatalmas úr, vagy csak a csecsemő látja rosszul?

És itt a másik szó. *Vélemény*. Értelmezésem szerint ez a *vél* igéből származó főnév még nem jelent egyetemes ítéletet, abszolút érvényű értékelést. A vélemény tehát még nem ítélet. Pedig — s ebben megerősíthet néhány korosabb elme — a közvélemény már megdönthetetlen ítélet. A közvélemény: köztétele. *Tagló vagy glória*.

Igy van ez, nagyrabecsült Közvélemény, vagy csak egy csecsemő fejletlen agytekevénnyel szabálytalanokodnak?!

De nemcsak a neveddel találkoztam, láthatatlan hatalmasság, az előredobott árnyékok is megérintett. A Beérkezettek, Bölcsek és Csálhatatlanok társaságában ültem pipitér jellegű szerénységgel. Valamiről szó lévén, azt mondtam, hogy az „X“. És erre a társaság lihegő kórust

alakítva csapott rám: „A Közvélemény szerint ez „Y“. Hogyan mersz neki ellentmondani?”

És ettől a perctől kezdve *örültnek* mondanak.

Használó helyzeti-energiájú női társaságban érdeklődve fordultak felém. Mi a csecesmő véleménye? „Y” — kiáltottam diadalmasan a szemükbe. Csalódottan legyintettek: „Hiszen ugyanezt mondja a Közvélemény is.” Tőlem legalább Q-t vártak. És azóta *jelentéktelen* embernek mondanak.

Mi hát most a

TENNIVALÓ?

Szolgáljalak vagy vezesselek, ó, Közvélemény!

Nem szolgállok. Nem. Cselekedeteimnek nem lehet olyan bizonytalanul oscilláló mértéke. De egy ismeretlen, láthatatlan nagyság elé sem borulhatok. Ezt megértheted. És most döbbenj meg. Vezetni sem akarok. Hogy miért? Hajolj le esőndben hozzám, hatalmas úr, megmondom, talán megérted halk szavamat.

Nem szabad, nem szabad sokat követelnünk földi életünk néhány évtizedétől. Embernek születünk, embernyi az erőnk. Nem tehetünk mást,

mint szétszórjuk azt, amit Istentől kaptunk, s amit a nappalok és éjszakák birkozásában magunkhoz tudunk ragadni. Nem lehet más a célunk; csupán oázist varázsolni az embereknek a nagy sivatagba. Vagy ha erre sincs erőnk, legalább a lábnyomunkat hagyjuk ott a forró homokban, hogy az kiáltsa az utánunk jövőknek: „Jó út, jöhettek utánam!” Ez a legtöbb, amit tehetünk. És nem hosszan kígyózó seregeknek ad-hűséget a mi forrásvizünk, nem Közvéleményeket, tömeget vezet a mi lesüppedt lábunk nyoma. Ezért nem akarok vezetni Közvélemény. Néhány lélekben forrásvizet fakasztottunk, néhány emberben otthagytuk életünk, munkánk, alkotásunk nyomát, néhány halandót egy néhány órára a föld fölé emelünk, — s akkor úgy kell éreznünk, megtettük kötelességünket. Mindaz, ami e körül párázik, sistereg, csak mesterséges búvárszédés, múlandó; fölszáll, eloszlik a térben és időben, de lelkiismeretünk nyugodt lehet, mert a forrásvíz, életünk nyoma tovább él a téren és időn fölül.

Ilyen meggondolásokkal mond Neked búcsút, ó, nagyrabecsült Közvélemény

Egy renitens különvélemény.

BIZTATÓ JEL

Minden hét két napján Kodály—Bartók gyűjtésű népdalokat adnak elő az egyik budapesti kávéházban

Lapunk olvasói láthatták, hogy tudatosan és tervszerűen tettük az ifjúság személyes ügyévé a magyar népdal-kultúra szolgálatát. Ezért méltattuk részletesen Kodálynak, a XX. század nagy magyar szellemi forradalmiárának jelentőségét; ezért mutatunk rá népdalaink jellemző jegeire; ezért kárhoztattuk háttározott hangon a „magyar nőta” kultusz terjedését; e cél érdekében kísérjük szeretettel és támogatjuk a magyar népzenei terjesztő Szegedi Főiskolai Kamarakórust. Állásfoglalásunkban természetesen nemcsak eszmei, elvont célok vezettek. Azt óhajtottuk és óhajtjuk, ezek az elvek a gyakorlatban is érvényesüljenek, — hogy a megrontott zenei izlésű polgári réteg, a művelt középosztály értékelje, megszeresse és megtanulja igazi népdalainkat, amelyek ősién, mélyen és művészién magyarok. Ezzel kapcsolatban rá is mutattunk bizonyos visszasságokra, fogyatékosságokra.

Öszintén örülünk, hogy most egy nagyjelentőségű, biztató jel-

ről számolhatunk be. Idézzük hát a budapesti Emke-kávéház izléses meghívójának szövegét.

Április közepétől kezdve — minden hét két napján — hétfőn és pénteken az „EMKE” kávéházban Kalmár Pál, kiváló népdal énekes Farkas Béla zenekarával kizárólag ősi magyar népi dalokat ad elő. Az anyagot legnagyobb részét Kodály-Bartók népi dalainak gyűjteményéből nyertük. Ezzel az újítással minden politikai, vagy üzleti szándéktól mentesen egyetlen célt óhajtunk szolgálni: ősi népi dalaink és nótáink felelevenítését és velük a magyarországi ügyének szolgálatát. — Minden magyar ember úgy szolgálja fajtáját, ahogyan tudja. Bennünket a magyar élet ide állított s ezen a helyen vélünk szolgálni magyar-ságunknak. — Mindenkit szeretettel várok „Szebb magyar jövőt” köszöntve, maradok magyar megbecsüléssel: felső-őrsi KÖVESSY GÉZA s. k.

Ezek a szavak minden méltatásnál többet mondanak. A meghívó józan magyar szelleme és kezdeményező bátorsága biztosíték arra, hogy az ügy sikerre számíthat. Ezt biztosítja az a tény is, hogy a dalok kiválogatása és előadása *Bárdos Lajos*-nak, a Zeneművészeti Főiskola tanárának intencióira történik.

Mi nagy örömmel köszöntjük ezt a lépést! Ime, ha valaki önzetlenül áll „a magyarság ügyének szolgálatába”, még azt a esodát is elősegíti, hogy két napra kizárólagos helyet biztosít a művészi magyar népdalnak. A siker természetesen nem teljes, de hisszük, hogy a fejlődés ezt is magával hozza. A kávéház tulajdonosa a budapesti kávéházipar-testület elnöke, tehát remélhető, hogy a jó példa hamarosan követőkre talál. A bátor kezdeményezést szegedi vendéglőseink figyelmébe ajánljuk.

Az újítás megtörtént, várjuk a folytatást!

MAKRA SÁNDOR:

„Patkányirtás“ Acsádinál*

Csalánzugon a Nadrágszár-utca legszebb házában lakott Acsádi Sándor, a falu első gazdája. — Gulyája annyi volt, mint öt nagy gazdaembernek együtt. Ménese mellé két csikóst fogadott. A pénzt meg zsákkal mérte.

Még sem volt hintója. Nyikorgó, rossz sárgakocsin járta tanyáit nap mint nap; mert tanyája is öt volt. Farkaszugban, Szelesen, Künlaposon. Disznóriten meg Kenderszigeten.

Különös szokást nem igen vett fel. Csak egyben volt állhatatos: hegyesre beütött kalapját mindig félreapta. Ruházatára már semmit se adott. Keshedt ingújjba', nadrágba' mi, járt. A csizmáját is, legalább három folt pofozta. Beretválni minden héten egyszer szokott, pedig Kéribé' szappannal beretbáltak, nem szárazon, mint: Karcagon. — Az egészet összetéve: így ránézvén — a kalap állásától eltekintve — béreslegénynek látszott.

Azért a falubeliek megsüvegezték. Parasztbárónak tisztelték egymás közt.

Acsádi büszke is volt a „vanjára“, ami nem hogy fogyott volna, de szünes-szüntig növekedett, mert Sándor gazda nagyeszű ember volt. Soha sem járt furfangért a szomszédba, pedig egy pár-szor túl akartak járni az eszén. Mert úgy van az a falu iratlan törvényében, hogy a szóbeszéd is inkább a gazdaemberrel törődik, kevésbbé a szegénnyel. Egyet nem lehetett tudni soha, hogy a vanjairai-i, vagy a lányára irigykedtek jobban. A vagyon teménytelen volt, de a lánya sokkal szebb. Szemet vetett rá a falu első legényétől mindenki, aki csak egy kicsit is számított. Hasztalan. Sándor gazda grófot várj vejének.

A lány szíve pedig nagyon húzott Eszenyi Jóska felé. Most a gádor elejéről lesett a szemben lévő kapura: hátha... hátha...

Jött is Jóska: egyenesen a kapujoknak, de nem nyitott be, csak a kalap széle felé bökött hegyes mutatóujjával. Piacra ment.

Őszben jártunk. A fák sápadtan álltak sorfalat a keskeny utcákon. Rongyos falevelek feküdtek a veres járdán, még a poros szekérútra is tévedt imitt-amott egy-egy. A rókalyukakból előbújt szél: veszett fütyüléssel vágott neki a keskeny utcáknak. Szántotta, kavarta a port — fel egészen a háztetőkig.

Jóska köpködve gyorsította lépteit:

— A tájog öjje meg ezt a kunest! — morgogta a foga közül.

Fent a piacon, dolgavégeztével Sándor gazdába akadt. Együtt tartottak hazafelé.

A legény eddig mindent megpróbált, hogy meggyőzze a Parasztbárót, hasztalan.

— Osztán, hogy akarja bátyám? — kezdte most is.

— Napszámosokat fogadtam tengerihordani.

Mert tengeritörés ideje volt. Látszott az út porában táncoló tengericsuhákból is.

— Önön, — bátorkodott Jóska, aztán minden átmenet nélkül azt mondja tovább: — hajja i kend, bátyám! — a mérég hirtelen öntötte el. Eszébe jutott összes keserű nyála, amit eddig Peszkóért lenyelt: Acsádi hallani se akart a házasságról: — tuggya i, hogy magának sok az irigye?

Sándor gazda megnyalta a szájaszélét, egyetlen ékét: tömött fekete bajuszát sedergette; huncut, csillogó szemekkel mondja a legénynek:

— Az én irigyem nyelvire.

Fene kék a gyökerire:

Reszelné meg mint a tormát,

Úgy enné a nyavalyáját. Icaca!

— Az icacát pajkosan csattantotta el, ránézett oldalvást a legényre. Tekintetében lekicsinylés futkosott. — Nincs enek anyi esze, hogy így rigmusban visszavágjon.

Nem is volt. Jóska csak lépkedett. Nevetéshez se volt kedve. A gazda gúnyolódása egészen átfurmálta:

— Nagyra lát kend, — hajigálta a szavakat:

— pedig hát én is vagyok olyan legény, mint Peszkó amilyen jány!

— Lehet.

— Na oszt?

— Mán csak aszondom, — szedte elő Acsádi makrapipáját: — annak adom a jányom, aki túljár az eszemen. Felrobbantotta a masinát — rágyújtott.

A legény sokáig gondolkozott, nézte a bodor füstfelhőt, amit a Parasztbáró eregetett.

— Jól kojtol, — mondta később, hogy elüsse a csendet. Remény csillogott már a szemében.

Acsádi úgy felelt, mintha nem is tudná előbbi sokatigérő szavát; igazgatta a bajuszát, közben így:

— Tudod ecsém, olyan e' mint a mozdony-masina: füstöl, oszt húzza az embert előre.

Jóska halványan elmosolyodott, illendően mutatott a kalap felé, elköszöntek:

— Isten álgya.

— Isten álgya.

Csattant szemében a két kapu. Utána csak a nap telt lassan. Végre gyürkőzött az alkony valahol az ég keleti peremén.

Jóska erre várt. Piprét hívta segítségül. Észrevétlenül lopakodtak át: Acsádiék. Hátul az ól-

*) Elhangzott a Magyar Rádióban.

ban: összefogdosták a kislibákat — mind bevitték az üres góréba.

A góré ott állt a második udvar elején: tegnap seperte fel Peszkó, hogy tiszta helyre rakhassák a tengerit.

Alig végezték be a legények, csikordult a nagykapu: Sándor gazdák. Tengeris szekerek fordultak be rajta. Halomba hányták a tengerit a góré mellett, még Peszkó is segített.

Csak az Esthajnal pislogott még az égen, mikorra összegyültek a fosztókába. Beletemetkeztek a fehér tengeriháncsba, vitték a szót.

Kara Péter kezdte; az első szomszéd:

— Hanem tennap, hogy a fődek közt jártam: lűttem egy rókát, — így: — oszt vót két és fél méter hosszú a farka.

Mindenki mozgolódott. Ilyen nagyot mondaní, Veres Matyi rá is csattant:

— Nem is igaz tán a' sógor?

Kara lejebb adta:

— De vót két méter.

Fehér Ferke nem restelt felállni: letépte a két métert, megcsóválta a fejét:

— Nana komám, — villogot Kara felé.

— De vót másfél méter!

Ferke lépett egyet:

— A' se lehet.

Kara most már nagyobb hangon kezdte, szinte acsarkodott:

— Hát vót egy méter! — Úgy tett, mintha a méreg szántogatná.

Acsádi szólt bele:

— A' se való!

Kara huncutkásan nevetett:

— Énnye, a teremburáját! Tik mán azt szeretnétek, ha egy csepp se le vóna!

Nevettek minden; azon nevettek, hogy bolondot csinált belőlük ez a karvalyorrú!

Acsádi úgy gondolta, ezt nem is lehet annyi-ban hagyni:

— Kend túri ember uggyi?! — kiabált Kara felé.

— Az.

— Akkor kend tuggya — hosszú szünetet tartott, úgy folytatta: — igaz, hogy Túron kipofozták a halhetes malacot, mert nem írte fel a vályút?

Erre még nagyobb nevetés lett. Mindenki leste szól i rá a másik.

Szólt biz az. Csak szempillantás időt engedett magának:

— Azír a kevi embernél nem kell fukarabb.

Erre mindenki felmordult:

— Mír?! — mondták egyszerre.

— Mer' mikor új harangot hoztak: körülárkolták a határt, hogy ne hajjék át a harangszó Túrara.

Eddig jutottak az évődésben, mikor egyszer csak mozgólás támadt a góréban: neszeltek a libák.

Jóska csak erre várt:

— Hajja bátyám a patkányokat?! — szólt Sándor gazdának.

Acsádi felütötte a fejét, fűtelt. A többiek meg abbahagyták a munkát, hogy nagyobb legyen a csend.

A libák egyrek rágták a górédeszkát. Acsádi patkánykápárnak vélte. Felugrott: vasvilág kapott. Többen mentek utána. A sötétben csak homályos daganatokat láttak gurulni. Egy pillanattal alatt agyanverték a „patkányokat“.

Csak reggel vakarta a fejét Acsádi:

— Hinnye, a nemjóját ennek a kölyöknek! — kiabált a góré mellett: nézte a döglött libákat. Nagyokat fujt, törölgette a homlokát, aztán szuszogva ment a pítar felé: — estére híjjad Jóskát tanyázni. — vetette a lányának; morogva u'ána tette: — a többit majd eligazították.

A Kamarakórus a kultúra szolgálatában

Nem himnuszt akarunk írni, rajta — a romokon — a magyar pupu"-aknak, meg a „szép k's hanemeszméltetni: vannak olyan dal. Mikor legyünk magyarok, göndörhajú sinyoritáknak“ kö-értékeink, amelyekre büszkék le- ha még ma sem vagyunk azok? szönhetjük. Ha érdemes vala- hetünk. Szégyelnünk kellene, ha Sajnos, nagyon kevesen tudják miért lelkesen dolgozni, akkor szerénységből agyonhallgatnánk még ma is, hogy a cigányzene, ennek a szörnyű világnak lerom- a jazz mennyire távol áll az é- bolásáért érdemes. Persze, a tékes magyar fogalmától. Nem munka csak téglánként megy. lehet kiszámítani ezeknek a Minden magyar dal számára „szívbemászó, édes-bús hangula- meghódított léleknek örülnünk tú, nagyszerű ritmusú“ virágtü- kell.

Kultúrmissziós munkára vál- lalkozott ez az együttes, amikor megalakult. Mindazokat a kin- cseket, amelyek igazán, a nemes és művészi értelmében magya- rok, át kell adni, meg kell sze- rettetni közönségünkkel. Egy giccs-világot kell lerombolni, hogy beszédesen kivirágozzék szempontról! — a „tevevanegy- talunk és reménykedünk kell.

A Kamarakórusnak is volt eb- ben az örömben része. Tavaszi hangversenyeit olyan szépszá- mú közönség látogatta, hogy vigasz- talunk és reménykedünk kell.

Magyarkanizsa volt az első alkalom. Ennek a színmagyar városnak a lakossága bebizonyította, hogy a vidék megbecsüli és szereti a magyar dalt. Megérezték, hogy a Kamarakórus a magyar kultúra nevébe ment közéjük. S valami különös tapasztalhattunk. Az a „magas, modern és érthetetlen“ zene amit Kodály, Bartók, Bárdos stb. művelnek, megérintette őket. Éppen a legigényesebb, legnehezebb számok arattak különösen nagy sikert. Kodály: *Akik mindig elkésnek, Norvég lányok*. Bárdos: *Zengd az Egekben-ülőt*. Az igazi, fogékony magyar lélek önkéntelenül rezonál az igazi magyar alkotásra. Jóleső érzés volt hallani dr. Szögi Endre volt tanítványának, Lukács tanárnővérnek jól egybehangolt énekparát. — Este hazafelé utazva, az álomásepület előtt tartotta második kanizsai hangversenyét a Kórus. Különös és nagyon szép élmény volt. Nyolc-tíz kórustag magyar népdalt kezdett intonálni. Egy pillanat alatt együtt állt az egész kar és most már 29 ember énekelt lelkesedéssel. Az álomáson álldogáló szépszámu közönség csodálkozva nézett körül. Két perc múlva embergyűrű közepén álltak az énekesek. Halálos csendben hallgatták az éneket. Szögi Endre — a kórus lelkes vezetője — mosolyogva állt a háttérben. Munkája kiteljesedésének lehetett szemtanúja. Ez a félórás „szabadtéri koncert“ — körül a néma emberekkel — a maga spontaneitásával nagyon sokat jelenthetett a maga és minden éneklő számára.

A szegedi nagy hangversenyen a Tisza-szálló hatalmas fermét teljesen megtöltötte a közönség. A zenei vezetőszemélyek, egyházi főhatóságok, egyetemi tanárok mellett a város intelligenciája ó: különösen szépszámu ifjúság foglalt helyet a széksorokban. Nem lehet elfelejteni azt az „együttélést“, tökéletes egymásratalálást, amely a Kórus és a közönség között kialakult. Az volt az érzésünk, hogy a hallgatóság együtt énekel, együtt léleklizik a Kórus tagjaival. Együtt derül föl az arca, egy-egy zenei trófiánál. Együtt érzi a „Csóna-

kos ének“ üdeségét, báját, tisztaságát, együtt érinti lelkét az „Akik mindig elkésnek“ komor tragédiája. Különös meglepetést jelentett Lassus „Visszhangjának“ formai megoldása. Viharos taps jelezte a „Gloria szálljon a mennybe fel“ eléneklésénél mindenki kívánságát: a békét. Dr. Szögi Endre megérezte ezt a harmóniát, hiszen énekesein keresztül neki köszönhetjük ezeket a pillanatokot és csodálatos beleéléssel és szuggesztivitással dirigált minden egyes darabot.

Idő hiánya és a kórustagok sokszoros elfoglaltsága miatt — hiszen valamennyien főiskolai hallgatók s csak annyiban „hivatásos énekesek“, amennyiben legtöbbje Szögi Endre professzor tanítványa, s mindannyian „hivatásosan“ szeretik a magyar dalt, több meghívást kénytelenek voltak visszautasítani. Szabadkára látogattak még el. A város éppen az anyaországhoz való visszacsatolás kétéves évfordulóját ünnepelte. Szabadkai és szegedi lapokból próbálunk most meg szemelvényeket hozni, hogy szemléltessük az est hangulatát. A Délvidéki Magyarország így ír: „A kórus fegyelmezettsége és az, hogy vezetőjének intésére mintegy varázsütésre lélekzõ, élő egésszé válik, méltán vírtak magának a kamarakórusok közül az első helyet a testvérvárosunk kitünõ együttese. Az élő orgona minden regisztere és modulálása kifogástalan... A hangok erősségének fokozása, a fortisszimóig és a hangerősség káprázatosan nagy, könnyedén történik. Semmi erőltetettséget nem találunk. Az volt az érzésünk, mikor a Kórust hallgattuk, hogy lehetetlen, hogy tagokból álljon, mert annyira elválszthatatlanul egy emberhez hasonlón működik... Testvéri szeretettel köszöntjük a magyaros dalvirágos szeretetét a fiatal erőkből álló Kórus minden tagjának, legkiváltképpen Szögi Endre professzornak, akinek zsenialitása alkotta meg és emelte ilyen utolérhetetlen nivóra a Kórust és mutatta be az igazi kórusművészetet.“ A Délmagyaror-

szág így méltatja a szabadkai látogatást: — „Örömmel látjuk, hogy testvérvárosunk megbecsüli és elismeri a szegedi zenekultúra legszebb hajtását: Dr. Szögi Endre „dalos kertjét“. Amely nekünk, szegedieknek is büszkeségünk, mert magyar dalkultúránk fejlődésnek legbiztatóbb le-teteményese.“

Magyarkanizsán és Szabadkán Dr. Sik Sándor egyetemi tanár beszélt a megújódott magyar kóruskultúráról. Megállapította a mult óriási hibáit, rámutatott a jelenlegi helyzetre és megmutatta az utat, amerre a jövő zenéje vezet. Mindkét helyen verseiből is adott elő nagy sikerrel. A szépen sikerült est színvonallossá tételéhez nagyban hozzájárult a szabadkai énekkar Fehér Ödön karnagy vezetésével.

A Szegedi Újnemzedék különösképpen kiemeli a Zengd az Egekben-ülőt c. kórus nagyszerű előadását. „Az orgonászerű hanghatások, a mű kényes zenei felépítettsége megsejtették a szabadkai közönséggel is, hogy a magyar kórusirodalom egyik legteljesebb darabját hallották. Dr. Szögi Endre Kórusa önmagát multa felül e darab virtuóz előadásával.“

A Kamarakórus próbáinak hangulata magyarázza meg ezeket a szép sikereket. Jókedv, komoly készülés, az együvértartásnak valami egészen ritka megnyilvánulása jellemzik az összejöveteleket. A közösségérzés kialakításának és fejlesztésének legkitünőbb iskolája ez. Bárcsak sok olyan nagyszerűen felkészült, kitünõ dirigensünk és zenepedagógusunk lenne, mint dr. Szögi Endre, akinek végeredményben az egész munkát rengeteg fáradságával és gondjával együtt köszönhetjük. Ő soha el nem fáradó ember, akinek egész élete, életének célja a magyar dal szolgálata. Ennek a gondolatnak hivatott munkása és művelője. Alázatos főhajtás és mély szeretet minden megnyilatkozása, amellyel énekkultúránk magyarábbá tételén fáradozik.

Jutalma? Éneklőajkú, zengőszívű ifjúság. Ezek a lelkek az övéi. S ha van nagy jutalom: ez az.

Színházi mérleg

Mult számunkban fővárosi színházaink több újdonságáról számoltunk be. Néhány színműnek az előadása átfutott a tavaszba; sőt: Molière bohózat, a Képzelt beteg és Vaszary János Egy nap a világ c. története kötszáz előadással emelkedett a siker csúcsára. A Molière-bohózat és a Vaszary-színműértékelésünkben a két szélső pólust jelentette. A közönség egyforma lelkesedéssel fogadta a két darabot. Hogy a nézők ugyanúgy rétegződtek-e mindkét színházban, nem tudjuk: de ezt kell hinnünk. S ez azt jelenti, hogy a két mérőben más értékű színdarabot ugyanaz a közönség emelte a siker szintjére, tehát egy magasságba. Ha finnyás és kárlehetetlen széplelkek lennénk, ebből a tényből azt következtetnénk, hogy íme, a közönség esztétikai rangja alacsony, izé e gyarló, értékelése felületes. Mi engedékenyebbek és rugalmasabbak vagyunk. Csupán egy régi igazságot fogalmazunk meg újra. Úgy látszik, minden időben kétfajta dráma vonzza magához a közönséget. Az egyikből az időtlenség orkánja zúg a nézőtér felé, a másik az aktualitás meleg lehelletével hevíti a közönséget. S ez a természetes, hiszen az ember is két zuhatagot zár a lelkébe: az egyik a maradandó, a másik a múló. S az a dráma élhet a mindenkori manák, amely valamelyik zuhatag zsálpját ki tudja nyitni.

Színházi mérlegünket folytatva, néhány tavaszi bemutatóról adunk számot.

ARNOUL GRÉBAN: IGAZI PASSIO

(Nemzeti Színház.)

Templom és színház, liturgia és színjáték: az európai keresztény dráma csirázása idején még elfértek egy burokban. A középkori misztérium és mirákulum már egyre tökéletesedő színház, egyben azonban még a legteljesebb templom is. Az újkori dráma isteni színjátéka már csak liturgia és a templom boltozódik fölé; a misztérium emberi rétege lehasadt és külön életet élve a színházat választotta lakóhelyéül.

A passió-játékoknak napjainkban éppen az adja meg nagy jelentőségét, hogy az isteni és emberi dráma ma távolodott el legjobban egymástól. Isten és ember színháza ma már sokszor nemcsak különbség, de ellentét is. Gréban Igazi Passió-jának bemutatását éppen azért tartjuk értékesnek, mert a mai néző előtt ismét egygyőleli a két szétválaszthatatlant: Istent és embert; ismét összevegyül benne templom és színház levegője.

A Nemzeti Színház az Igazi Passió előjátékát és hét legfontosabb képét vitte színpadra. Az előjáték még az emberé: férfiak és asszonyok esedeznek a magassághoz az Üdvözítőért. A próféták jövődöleése beteljesedik, az Istenember fehér gyolcsban érkezik a tarka bűnök világába. Az első kép: a diadalmas Krisztusé, a jeruzsálemi bevonulást mutatja be; a második kép: az örökhagyó Istené, az Utolsó Vacsora isten-élményét rajzolja áhitattal; a harmadik kép: a megcsalt Mesteré, Júdás, a tanítvány, az Olajfák hegyén csókkal árulja el urát; a negyedik kép az Istenanya apolotheozisa, a nőé, aki fiát siratja; az ötödik

dik kép a megpróbáltatott Üdvözítőé, a zsidó tömeg megkorbácsolja jótevőjét; a hatodik kép: a szenvedő Messiásé, akinek vállára az emberiség rakja a leg súlyosabb keresztet; a hetedik kép a kötelességét teljesítő Fiúé, aki az Atya akaratát vitte véghez, a Golgotha keresztfáján szenvedett ki két lator között. A világ elsötétül, de az éjtszaka az új fényességet hirdeti: „elvégeztetett”-hangzik az isteni szó, de ez azt is jelenti: „megkezdődött.”

A Passió hét képe tehát a lehető legtökéletesebb és leggazdagabb módon vetíti a gazdag arcú Megváltó jellemvonásainak változatosságát és bőségét. És mégis — szerintünk ez a grébáni mű nagy érdeme — pompásan egységes a Passió és hőse, Krisztus. Az áhitatos költő pasztell-színekkel festette ezt a hőst, ha röviden akarnók jellemezni, két jegyet, két paradoxont kellene mondanunk: hősiesség megadás, büszke alázat. Az Igazi Passiónak ezt az áttetsző, lágy levegőjét hibáztatták egyes sajtóhangok, mi ezt tartjuk a középkori szerző legnagyobb érdemének: hiszen az Istenember életét csak ilyen pasztell-színekkel, éteri levegővel és szférikus hangokkal tudjuk elképzelni.

A színház tökéletes munkát végzett. Gréban, a papköltő bensőséges alázzalal búvik meg műve mögött, s a rendezés az ő szellemében cselekedett. A Passiónak nincsenek főszereplői, csak statisztái, foltjai, az egyetlen, a legnagyobb drámai hős, Krisztus mellett. A nagyrészt ismeretlen arcok az illúziót segítették elő: nem szerepeket, színészeket, teljesítményeket láttunk, hanem embereket, önmagunkat. Ezért volt itt a tömegjeleneteknek is nagyobb jelentőségük, mint egyéb alkalmakkor: nem háttérrel, keretrel alkottak, hanem öncélúan cselekedtek. Egyetlen jelenetet kell hibáztatnunk: mikor Veronika átadja kendőjét a vérző Krisztusnak. Ez a kép kidolgozatlan. A rendezés nem érezte, hogy csoda történt, úgy látszik mintha Veronika magánügye lenne; Veronika lényén sem látszik meg a csoda hatása, a Krisztust kísérő tömegen még kevésbé. A Nemzeti Színház egyébképpen a XX. sz. technikai kincsesládából mindent odaadott a XV. sz. lelkének. A színpadképek, jelmezek, világítási effektusok fegyelmezett ízlésről tanúskodnak.

... A legfontosabbat azonban elfelejtettük. A Passió előjátékában a színpadok mögött liturgikus zene hallatszik. Az akkordok lassan pianová simulnak, csak a hárfa bontakozik ki a hangszerek közül lágyan, vonatottan, földöntúli zengéssel. Pillanatra behunyjuk a szemünket, s e percben a színpadról Ádám, az első és örök ember szavai robbannak föl: „Mikor jössz el, Világ Megváltója?” Ekkor, ebben a percben úgy éreztük, hogy behunyott szemmel, vakon, mindent látunk.

Ha a grébáni Passió emlékéit el is mosná a felejtés, ez a perc örökre megmarad bennük.

GERHARDT HAUPTMANN: HENSCHEL FUVAROS.

(Új Magyar Színház.)

Henschel, a fuvaros, az első fejezet utolsó jelenetében nagy szeretettel hozza haza fiatal felesége vidéken rejtegetett lánykori gyermekét. Az asszony megtagadja a kislányt. Henschel az asztalra könyökölve, fejét kissé oldalt billentve néz fel az asszonyra, szavai

az izzó acél nyugalmaival és forróságával pörkölnek: „Hát nem szegyenled magad?” A függöny lehallik.

Ennek az egy képnek a színe, ennek az egy mondanak a lejtése tükre és foglalata az egész dráminak. Jelenetei épp ilyen egyszerűek, de árammai teltek; szavai épp ilyen természetsek, de izgatottan vibrálóak. A történet ez. — Henschel felesége meghal. A gyanakvó asszony halála előtt megígérteti urával, hogy nem veszi feleségül Hanne-t, a fiatal paraszt-szolgálot. Henschel megesküszik erre. Az egyedül maradt férfi bénán él a világban: a kis pólyás Gusztikának anyka kellene, a háznak gazdasszony, neki feleség és munkatárs. Egy hónappal az asszony halála után feleségül veszi Hanne-t. Az új asszony urát távollétében Gyurival, a pincérrel csalsa meg. A férfi egy vidéki utazásról hozza haza Hanne kislányát, Bertuskát. Az asszony megdöbbenéssel fogadja és meg akar szabadulni a kicsitől. Gusztika meghalt, Henschel örökbefogadja a kislányt. Bertuskával a karján tér be egyszer a kocsmába, ahol Hauffe, az elbocsájtott lovász és Walther lókereskedő megmondják az igazat: felesége megcsalja, megrontja a házat, az asszony és Gusztika halálának is ő az oka. Henschel semmire sem kapott bizonyosságot és éppen ez lódítja túl a józanész határán, az asszonynak tett esküje is fokozza kétségbeesését. Az alvó kislány mellett megöli magát.

Hauptmann drámája: —

— mint színpadi munka: feszítő, az öt felvonás lázgörbéje együtt fut a színpad törvényeivel. Az első felvonásban akkor ér el a drámai fokra, mikor Henschel megesküszik az asszonynak; a második felvonás végén a piros vonalra ugrik a higany, Henschel érezteti, hogy feleségül veszi Hanne-t; a harmadik felvonásban már érezzük, mi történt, mikor Hanne ki akarja utasítani gyermekét, — voltaképpen ez a rész a csúcs, s ha a negyedik felvonás magasabb fokot is ér el, ez csak a hős számára fontos, mert mi ekkor már mindent tudunk, amit eddig ő csak sejtett. Az ötödik felvonás a szerkesztés törvényszerűségével hajlik vissza a dráma kezdetéhez: az eskü és az új házasság terének pillanatához. A jelenetelés is mintaszerű. Nem adagolja a jeleneteket, hanem természetes, életszerű logikával illeszti azokat egymáshoz. Az előadás után, mikor a játék szuggesztívja nem annyira eleven, ekkor sem érezzük a mesterség kézmozdulatait;

— mint mese: önmagában is érdekes. Mesefüzése a klasszikus mesemondás vonalvezetése szerint halad. Nem terheli túl a történetet, nem árasztja el fölösleges ornamentikával, szüksévarú és éppen annyit mond el, amennyi mulhatatlanul szükséges; —

— mint pszichológia: művészi mértéktartásával dominál. Hanne lélekrajzának értéke, hogy a kis parasztlánynak régeredményben nincs titka. Férfihez megy az öreg Henschelhez, mert ez biztosítja jövőjét, kidobja Ferkót, mert a mult zavarán, elfogadja Gyurit, mert fiatal és jólfészült; irtózik a kislánytól, mert igazolódik a falu pletykája. Tehát gonosz, de nem föltétlen sátán, aki céltudatosan veszejt el Henschelt és környezetét. Ugyanez az előnye Henschel lelkialkának is. Henschel sem véglet, nem a jámbor, abszolút hiszékeny férfi, akit az abszolút rossz bekerít. Hisz az új asszonynak és az új szituációknak, mert élete eddigi kérései arra biztatják, hogy hívőnek kell lennie; —

— mint morál: tendenciájával a naturalizmusra utal. A végső megoldást másképp is el tudnók képzelni. Ér-

zésünk szerint a kést, amelyet Hauptmann Henschel szíve felé fordított, az irodalom irányította. Az indulat, amely Hauptmann Henschelében feszült, a férfi kezéből talán inkább Hanne felé lökte volna a szerszámot, s ezzel megsemmisült volna Hanne és az élő Henschel is. De a büntetés még teljesebb akkor lett volna, ha a kés kihull a férfi kezéből és azt a halált választotta volna, amely a lelkét éri, ha tovább él Hanne-val a pincelakásban. Fel kell jegyeznünk, hogy az a felfogás, amely Hauptmann darabjában a házasságról körvonalazódik, ellenkezik az eszményi keresztény házasságról való fogalmainkkal.

A Henschel fuvaros előadása végül ismét bizonyosságot adott. A színjáték, ha tökéleteset akar nyújtani, két réteget emelhet a rivalda fényébe: az egyik a legfinomabban eizellált, differenciált lelkek világa, akiknek lényege a finom árnyalatokban mutatkozik, amelyek finomságukban is olyan erősek, mint az apró méreg-pirulák. A másik, ahol a szenvedély és a harc rusztikus darabokba torlódik, de a terméskő mélyéből kibányászhatók a drága csillámok. A kétfajta lelkiélet tulajdonképpen azonos, mélyen, végzetesen emberi, csak ellentétes irányú út vezet a megértéséhez. Az a drámai irodalom pedig, amely alkotásait e két réteg közötti semleges területre építi, elporlik az időben, mint a világháború utáni magyar drámai irodalom nagyrészt lombikban készült termékei.

REMÉNYIK ZSIGMOND: AZ ATYAI HÁZ.

(Vígshízház.)

András tizenhat évig bolyong idegen földrészekben. Mire hazatér, az ősi, atyai ház üres. Hagennel, a ház öreg barátjával járja végig a kihalt szobákat. A látomás ereje fiatallá varázsolja az öreg házat és élővé a holt lakókat. András apját látja, mikor feleségül, a városi lányt, a vidéki házba hozza. Megszületik fiuk is, ekkor toppan be újabb és újabb zsarolásra az elzülött rokon, Gyuri. Az apa nagybetegen tér haza a háborúból. András szerelmes lesz a kis cselédlányba, Marikába. Hirtelenül elhagyja az atyai házat, hogy betöltse az apai parancsot, emberré legyen. Oszlanci Marika, a kis cseléd is felmond: gyereke lesz, vallja be, de nem szabad megmondania, ki az apja. A szülők megtörtén, de reménykedve várják haza a tengerentúlról a fiút. Visszahívják a cselédlányt és gondozásba veszik kisgyermekét. Az cpa megbékélve, elrendezett lelkiismerettel hal meg. Az anya négy évig él még. A látomás berekeszti a mult útját. András megfáradt, megrokkant férfi a jelenben, de bizik a jövőben: fölneveli Oszlanci Marika kislányát és hiszi, hogy becsülettel és munkával újra élővé tudja varázsolni az atyai házat.

Ez volna tehát az úgynevezett cselekmény. A legelső kérdés, vajjon dráma-e ez? Mielőtt erre felelünk, mondjuk el, hogy Reményik Zsigmond műve erősen szubjektív alkotás. Jeleneteit, alakjait, dialógusait valami különös lírai kév fűti és éppen ez a líra adja meg a dráma emberi hitelét. Ez örja meg a túlzástól: az obligát züllött rokon szerepét, a fiatal ember és a cselédlány kapcsolatát a lehető legfinomabban rajzolja. (Bár a rendezőnek ügyelnie kellett volna, hogy a rokon alakító színész játék-stílusát lágyabbá tegye.) Egyébként a rendezés egészében és részleteiben hősiesen oldotta meg a tizenkét képben játszódó dráma előadásának leküzdhetetlennek látszó akadályait. Az íróval szemben is rá kell mutatnunk egy fogyatékosságra. A befejező kép bizonyos etikai bizonytalan-

sággal zárul. András fiatalkori bűnét azzal expiálja, hogy a férfi felneveli Oszlánci Marika kislányát. Azt éreztük, hogy ez a tett csupán a humánus férfi kötelességszerű cselekedete, de nem erkölcsi jóvátétel. Egyéb ként a szerző eszelkezelése, határozott és biztos. Külön örömet hallanunk a színmű kultúrált, szép irodalmi nyelvét.

Ezek után térjünk a színházi est központi kérdésére a formaproblémára.

A tartalom elmondásakor tulajdonképpen meghamisítottuk a darabot. Mi a szerző képeitől függetlenül, kronológikus sorba szedtük az eseményeket. A szerző nem időrendben adja elő mondanivalóját. Részint az elbeszélés asszociatív fonala (Hagen), részben az emlékezés a d h o c s z e r ű s é g e szabja meg a jelenetek egymásutánját. (András.) Például: előbb látjuk azt a képet, mikor András elhagyja szülei házát, azután éled fel az apa egy régi névnapjának emléke; az apa a második felvonás végén meghal, a harmadik felvonás egyik jelenete az, mikor az anya és apa magukhoz fogadják Mariska kislányát. Természetesen nélkül nem törik meg az időrend fonala.

Nyilvánvaló most már, hogy időrendi sorban, és a szerző egymásutánjában a jelenetek értelme különböző. Reményik színművének szerkezete tehát nem önkényes, célja van. A szöveg részletes tanulmányozása után többet mondhatnánk. Így is megállapíthatjuk a következőket:

1. Drámánk kerete az emlékezés. De nemcsak különállóan, egészében is az, nemcsak a megindulásakor, hanem a három felvonáson keresztül érezzük az emlékezés jóleső hőfokát: az író ezt éppen az időrend feltördelésével éri el. Az emlékezés eszmei formájának csak ez a technikai forma felelt meg. Mert az emlékezés bármennyire is céltudatos, sohasem haladhat gépiesen az idő fonalán, szemléletesen bizonyítja ezt éppen a memoárok.

2. Ha a képek láncszemeit az idő fonalára fűzte volna az író, sok jelenete fölösleges lett volna: pl. Haggel való rövid harag, a névnap mulatás. Az ilyen illusztráló epizódokat a megszokott formában nem engedhetné meg a drámai és színpadi sűrítés követelménye.

3. A képek fölforgatásával egészen különleges és újszerű drámai hatást ér a szerző. A második felvonás költői szépségű záróképe: az apa halála. Az anya remegve imádkozza haldokló urával a Miatyánkot. Ekkor, ebben a sötét hangulatban vallja a férfi: „Te voltál az egyetlen nő számomra. Sem testi vágyban, sem lelki kívánságban nem csaltalak meg soha.” S az emlékezés utolsó képe az az idő, mikor a férfi a házasság első napján a napsütés világosságában és boldogságában ígéri az asszonynak: „Te leszel az egyetlen nő számomra.” Ez az egy példa is megvilágítja előttünk, milyen szép és váratlan hatások rejlenek ebben az egyéni formában.

Nyilvánvaló, hogy az író nem lépett föl a formateremtés, új szerkezetalkotás forradalmi igényével. De mondanivalója más formában tökéletlen váz lett volna, így harmónikus egységgé vált.

Őszintén sajnáljuk, hogy a közönség és a kritika nagyrésze nem érezte meg az író formakereső bátorságát, költői lendületét az *Atyai ház*-ban.

DARIO NICCODEMI: TACSKÓ.

(Nemzeti Kamara Színház)

Mikor Scampola, a magyarul Tacsónak keresztelt csavargó kölyök, a római utca elhagyott rongyos kislánya fehérneműs-kosárral a karján betoppan Titto Sacchi, a züllésnek induló mérnök szobájába és életébe, a jószág, a tisztaság, őszinteség és igazság szólal meg a színpadon. Mert az őrítatlan kisgyermek fehér marad az utca szennyfőtl, a rossztól. Ezeket csak most ismeri meg, a Biancák anyagiasságában, a férjük barátjával flörtölő Emiliák erkölcsi sivárságában, az aszfaltbetűr Faustok suttogó ígéreteiben, az öreg Giuliók jótékony ajánlataiban. De a Biancák és Giuliók benne látják meg azt a másik világot, a tiszta emberkét, akit Isten meleg védő tenyere óv meg a világ és az emberek gonoszságától. A darab egyik tanítása éppen az, hogy az emberek akkor válnak rosszakká, mikor négy fal közé szorulnak, mikor nem látja őket senki. Tacsó még üde, gátlástalan kis ember, aki az igazat mindenkinnek megmondja, s így talán út is, de a megficskázott nagyok a messzetűnt tisztaság simogatását is megismerik a Piazza Spagna gyermekeiben.

Ez Niccodemi vígjátékának lényege. Az már az irodalmi történelemhez való igazodás, hogy Tacsó a maga őszinteségével megszereti Titto Sacchi; Tittonak is szeretnie kell őt, az első lányt, aki érdektelenül, hálástan, alázatosan ragaszkodik hozzá. A Lybiába induló mérnök rábízta házat és megígéri, hogy visszajön érte. Tacsó pedig írni és olvasni tanul, hogy el tudja olvasni Titto leveleit és majd egyszer válaszoljon is rá.

A fővárosi kritika, mint rendesen, hol „költői remekművé” koszorúzta, hol „giccsnek” bélyegezte Niccodemi történetét. Hol az igazság?

Ha filológiai könyörtelenségre törekednénk, valóban bizonyos vitáirodalmi reminiscenciákat emlegethetnénk. Nem tesszük, mert az a meggyőződésünk, hogy e fajta történetek regényektől és drámáktól függetlenül élnek mindenkiben. „A jószág síró vágya” egyetemes érzés és a „Patyola” egyszerű akármilyen formában, de mindenkinek üzen. Hogyan ne menekülne hát az ilyen álomképekbe az író, aki túlfűtötte, hatványozott mértékben ember. Az e fajta Tacsó-történet a füstös szobába zárt, kétségbeesett ember lélegzetvétele a friss levegőbe: „de jó lenne”; sóhaj a föld purgatóriumából a földöntül felé: „így legyen.” ez az őszinte érzés óvta meg az olasz szerzőt attól, hogy nem rajzolt karrikatúrát, nem fésülte operett-hőssé a kócos tacsót és nem adott banális forgatókönyv-ötletet a magyar filmgyártásnak.

Dario Niccodemi színműve: mese. S ezzel már pontosan meg is határoztuk értékét a remekmű és giccs között. A Tacsó elsősorban lehetőség és alkalom volt. A színház lehetősége kiváló színészi alakításokra; a közönségnek pedig alkalma szégyenkezés nélkül végighallgatnia Hamupipőke történetét, a Mesét, amely mindig kell a lelkünknek és amelynek egyszerűsége annál inkább csalogat bennünket, minél bonyolultabb lesz körülöttünk a világ.

KENDERESI TIBOR.

NŐISZEM

Fény kell

„Az ember maga is nő
magasabb céljaival.”

Schiller.

Mint fojtogató köd, terpeszkedik az emberek lelkén valami közömbös fásultság. Nem tudom mikor bukkant fel, de jó ideje már, hogy figyelem ezt a jelenséget. Elterjedt a legszélesebb körben, a főiskolán éppúgy, mint a kenyérkereső emberek között, korkülönbség nélkül. Nagyon kevesen vannak, akik nem lettek áldozatai ennek a közbetegségnek.

Legfőbb tünete, hogy az ember egyszerűen *nem érdeklődik* semmi iránt. Ha főiskolás, untatják az előadások és semmi értelmét nem látja annak, hogy órára jár. Mint valaki egyszer megfogalmazta: „Nálam passzívan már nem vehető senki a főiskolát.” Hát miért végzi? (Még csak nem is tanítóképzőt végzett, hogy azt mondhatná: ez az egyetlen választása.) Szerintem tulajdonképpen és ráadásul értelmetlen önmegtagadás, ha valaki csak azért tanul, — vagy színleli a tanulást —, hogy majd azt írhasse neve mellé: polg. isk. tanár. Ha meg szüksége van a tanári oklevélre, valahogy úgy lenne rendjén, hogy képességeihez mérten legalább igyekezne előkészülni erre a pályára.

„De mikor olyan unalmas”, veti fel az ellenvéleményt. Az a gyanúm, hogy az ilyen hivatásos unatkozók egy kicsit szuggerálják maguknak az érdeklődéstelenséget. Mert az tagadhatatlan, hogy vannak az embernek depressziós hangulatai, de még ez ellen is van orvosság! Minden esetre többet segít egy kis *akarat*, mint az unalomban való ringatózás. Igaz, rendkívül kényelmes dolog minden munkára azt mondani, hogy „nem érdekel”, „hagyjanak engem békében”, vagy még inkább: „nem érek rá”, de ez valahogy egy kissé szimpla elintézés.

Két eset van: előfordulhat, hogy valakit csakugyan nem érdekel semmi és könyvet olvas, míg előtte a pódiumon költemények vagy zeneszámok hangzanak el, mint az egyik legutóbbi főiskolai ünnepélyen történt. (Itt újra felmerül a józan kérdés: ugyan miért jött el akkor az ünnepélyre?) Ezt a tipust csak kongó *lelki ürességgel* lehet magyarázni. De remélhető, hogy ez a kisebb tábor. A nagyobb rész talán csak felületes, meg sem próbálja vizsgálni, hogy mi van az unalom mögött. Ezek nem vesznek annyi fáradságot maguknak, hogy lerázzák a közönyt és kísérletet tegyenek némi aktivitásra.

Hogy aztán környezetére milyen hatással

van az unalomnak és közömbösségnek egy-egy bacillusgazdája, mindenki saját magán tapasztalhatta elégszer. Nyomasztó érzést terem maga körül és elhinti a tunyaság magvát az igényesebb, de esetleg kevésbé önálló jellemekbe. Nem sok rábeszélés kell annak, aki egy kicsit befolyásolható; hamar meggyőződik róla: „Igazam van, *nem érdemes*.”

Említettem, hogy nemcsak az ifjúságot ejtette meg a közönyösség, hanem az élet bármely más területén szembekerülünk vele. Meglehetősen sok revelőt és más tisztviselőembert ismerek, akik között úgy terjed a „nem érdemes” eszméje, mint valami árdrágulási rémhir. Most az egyszer nem mondhatják az idősebbek sem, hogy „ilyen a mai fiatalság”, mert a „kár a fáradságért” és „nem érdemes” elvét ők is könnyen magukévá teszik. Az idősebbek sok évi tapasztalatból mondja, a fiatal ezzel indul neki a nehéz tisztviselői pályának: „Minek erőltetem meg magam, mikor olyan rosszul fizetnek?” „Valóban, fizetésért dolgozni nem érdemes! Mert ha csak nem jön újabb cvidiusi „aranykor”, valószínűtlen, hogy pénzzel méltóképpen meg lehessen jutalmazni, pl. egy nevelő munkáját!”

De nézzük, hát csakugyan nem érdemes? A pénzen kívül nincs már más ösztönző erő? Kell lennie még valaminek, mert különben nem éheztek, fáztak, nyomorogtak volna költők, zenészek, festők; és mi adott erőt felismert tudóseknak, meg nem értett feltalálóknak megállni mégis az ellenáramlattal szemben? H. G. Wells mondja: „Az élet butorozatlan lakás, üres pohár szomjuhozó földön. Jó és szükséges alapnak, de képtelen igazi szükségleteinek kielégítésére — ha csak nincsenek *eszményeink*.” Ebben látom a lényegét! Vannak eszmények, az életnek sok színe és ezernyi oldala van. Sokszor éppen ott bukkan fel legkáprázatosabban, ahol nem is sejtjük. Mindennek két oldala van és ahol rútat, vagy rosszat találunk, ott szépnek és jónak kell lennie. De észre kell venni, meg kell hódítani magunknak, hogy birtokunkba vehessük és hogy életünknek egy értékes, dúsító elmévé váljék. Az élet csak annak értelmetlen, aki nem akarja megérteni, és annak tartalmatlan, aki *megelégszik* az ürességgel is.

Nem akarom hinni, hogy nincs kivezető út a szellemi lanyhaságból. Mi *előretörünk*, a kényelem gátja nem akadályozhatja törekvéseinket. Nem szabad, hogy bármi is elhomályosítsa eszményeink és céljaink ragyogását. Önmagunkon kell megkezdeni a reformot és ledobnunk a bénító közönyt. De ez nem elég: fényszórók is kellene, akik bevilágítsanak a rejtett értékek zugaiba, felnyissák azok szemét, akik nem mernek vagy nem tudnak látni. Sajátmagunk szigorú kritikája elveszi élet a másokra vonatkoztatott bírálatunknak és növeli a lenézett vagy észre sem vett értékek súlyát.

A megvilágosító, buzdító, lelkesítő **feladat**

nagyrészt miránk hárul: a nőkre, akiknek természetükből eredő hívásuk a fáradt, csüggedt lelkekbe friss erőt, vidámságon önteni.

Mindenki boldog akar lenni. Pedig boldogság hogyan lehetséges tartalmas élet nélkül? Lehet-e boldog az, aki értelmetlen és értéktelen évek sorozatának látja az életét, aki nem vár az életől

újat, mert egyszerűen „nem érdekli” az élet! Akarata ellenére senkit sem lehet boldoggá tenni. De lehetetlen, hogy meg ne találja a boldogságot az élet valamilyen változatában az, aki igazán akarja.

Kaza Ilona.

KELLEMETLEN KARCOK

A bűvárosi szerkesztőt sok méltánytalan támadás érte a mult számunkban közölt harcos karcok miatt. Kérésünkre és a sok fenyegető párbajkihívás hatására bevonta vitorláit, s most már nem a felszínes, hanem a legértelmesebb egyéniségeket mutatja be símogató tollal...

3. A mélyművelt.

A szfinx. S a helyi oedipusok hiába csörtetnek körülötte, titkát nem fejtik meg. Mert méltatlanok hozzá. De hát ki ez a férfiúi testet öltő? kérdőjel?

Pszt. Oldjuk meg saruinkat, csöndben közeljünk felé. Oh, most is ott ül, helyesebben magábaroskad, titok-fejét titok-markába szorítja, homloka angolkeringő-ütemben ráncolódik, szeme beszédesen fekete, mint a légotlami sötétség, néha beépiheg a körülötte súlyosodó csöndbe, zaklatott arkifejezéssel, transcendens tekintettel néz a plebejusok felé, amiből egészen nyilvánvaló, hogy — meditál. Tudsz te meditálni, felebarátom? Dehogy tudsz. Legföljebb elmékedsz, gondolkozól vagy töprengsz, de hiányzanak belőled, kérlek, a külsőségek.

S min meditál? Pszt. — nem tudom. De ha ő megkezdí ilyenirányú tevékenységét, az összes sarjú bölcselők, Platontói Bergsonig kisujjukat az ajkuk elé kapva szégyenkeznek. Tehát akkor sokat tud. És mit? Pszt. — ezt sem tudom. A hölgyek szerint mindent. Mindent, mindent, de ez még részleteiben nem derült ki. Mindenesetre tekintély. Ő például nem beszél. Ő megnyilatkozik. Példa: élénk vita, ő persze nem szól hozzá. A végén bátoritanul megkérdezi a véleményét. Erre néhány perőg tördeli kezét (Platon et comp. most figyeljete!) Szemét a mennyezetre veti, mondanivalóját a pókhálós sarokból delejezi ki s ilyen tartalmas indulatszavakat intonál, hogy: „h a j a j”, vagy „h i j n y e” vagy „k s z — k s z”, s a haligatók eikapják fejüket a súlyos kifejezések elől, ő pedig meliőn összefonja a karját és úgy élvezi a diadalt, mint Nero a fölggyújtott Rómát. Másnap pedig szétfut a hír, a bűvárosi főiskola alagsorától a padlásig, hogy a

vita eldőlt, mert ő, Ő azt mondta, hogy „h a j a j”, „h i j n y e” sőt „k s z — k s z”!

Hajaj... és még mennyit tud ez a világrejtélyes tehetség. Tudja, hogy A, B, C. (egészen Z-ig) könyv hány oldalas, piros vászon a kötése, nyolcadfokú, milyen betűtípusú, stb. Tartalmilag eddig még nem nyilvánított semmit ezekből a könyvekből. Am lehet, hogy ez nála csak taktika.

Ez az ő titkának egyik része. A másik pedig: vajjon, mikor önti magába ezt a rengeteg kultúrát, mikor pofozza széjjel maga előtt ezt a nagy látókört? Mikor? Mert a nap tizenhat óráját a nyilvánosság előtt tölti. Kártyázik, billiárdozik, eselleg megnyilatkozik, etc. Egyesek szerint az igazi műveltség megszerzésére egy élet is kevés, neki erre a célra ügylátszik elég naponta néhány perc is. Biztosan neki van igaza. Ő a mélyművelt.

Összegezés: — Ez szinte következik az előbbiekből, de klasszikus módszerünk megköveteli a konkluziót. Tehát: ő az Irgalmatlan Kvalitás. az Egyetlen Igéret, a Talentum, a Kétlábon Mozgó Kultúra, a Zenit Intelligencia. A bűvárosi főiskola szabadalmaztatott tehetsége: I/A minőség. Qoud erat demonstrandum.

Vizio: — Lehet, hogy holnap a mélyművelt kijelenti, hogy e sorok botor írója idült alkoholistá s tettét iluminált állapotban követte el. Biztosan hisznek neki. Csak azt kérem, ne haragudjanak rám. Én gyarló ember vagyok. Én nem vagyok mélyművelt.

4. A tudós nő

Nehogy férfiúi szolidaritással vagy elfogultsággal vádoljanak bennünket, most be kell mutatnunk a női társadalomnak a mélyművelttel analóg köreselét. (Pardon.)

... Ezután a röpke preludium után némuljon el minden ajak, evviva, harsogjon a hódolat, rikoltssanak a fanfárok, mert már vonul felénk a hölgy sötéten, mint őszi égen a darvak. Im, itt áll előttünk a Nagy Egál, a század mademoiselleje, az Új Egyenrangú, a Tudós Nő, akit Molière négy évig faragott színpadra és bizonyára azért ilyen hosszú ideig, mert nem ismerte őt.

Pedig milyen jellegzetes jellem. Orrát hatvanfokos szögben emeli a magasságba, de közben becsmélő pillantásokat vet a négy égtáj felé, mert jellegzetesen feminin elmélete szerint csak úgy emelkedhetünk föl, ha sokakat le nézünk. Szemüveget azért nem hord, mert szép ferdevágású mongol szeme van és hát mégis... Egyéb ként az első pillantásra nyilvánvaló, hogy ő az öncéú kultúrőr, aki mentes az olyan polgárleányi attitűdtől, amely tudvalevőleg minden rezzenésében a karikagyűrű felé irányul. (Pardon.)

Peripatetikus műveltsége van. T. i. állandóan sétál két-három jegyzettel és néhány kiló elegáns kötésű könyvvel. Hol a korszón lejt el, hol a Tiszaparton és közben rajong. Mert ő a rajongó. Leginkább vocativusokban beszél. Ó, tudomány, ó művészet, ó irodalom — rebegi transzban, s ki tagadja, hogy ez legalább olyan mélyértelmű megnyilvánulás, mint a „hajaj” vagy a „ksz-ksz”. Megdönthetetlen hittel hiszi, hogy mint új nőeszmény — sarkaiból forgatja ki a világot. S e célból bűvárol. Mondjuk, irodalommal foglalkozik. Persze nem a régi irodalommal, ez tulságosan konzervatív dolog lenne, az új irodalommal pedig a különböző színházi és film-zsurnálok útján tartja fenn az összeköttetést. Tud minden intimilást, pletykát, tudja, hogy a jeles népi költő három gyermek atyja, a fiatal folyóirat szerkesztő viszont nőtlen, a tehetséges regényíró

pedig úgy aposztrafálja, hogy „az a csinos sapadt fiú”. A költő verseit nem olvasta, a folyóiratot a trafikból ismeri, a regényíró könyvét csak a kollegák kezében látta; dehát ezek már csak részkérdések. Viszont áldozatot nem ismerve veszi meg a molett alakú amerikai, angol, kínai dömping-regényeket s így korának ütőerét tartja a kezét. A világköltészet csúcsát jelenti számára az a bonyolult vers, mely szerint egy ifjú kadettot ezredese bizonyos csínytevések miatt bezár, de (vigyázz, poén) szemben lévén az imádott leány, a fogda abrakát nyitvatartja... Széldületes vers, az embernek gyöngyözik a homloka, mikor elolvasta. S ő ezen felül, még meg is érti.

Talán nem is keli mondanom ezekután, hogy aki ilyen bőséges és termékeny tudományos tevékenységet folytat, az úgy érzi, hogy a férfihallgatók közül egy sem képes számára megfelelő minőségi beszédtemát prezentálni; a nőkollegák pedig maradiak, unalmasak, mert szerelemről, házasságról, családról álmodoznak, míg ő a lámpafényben a kétezredik orvosregényt olvassa.

Nyilvánvaló, hogy a bűvárosi főiskolán az a hír járja, hogy ő, a tudós nő természetesen meggyőződésből sohasem megy férjhez. (Pardon.)

Jó urak, van egy tanácsom, próbáljátok meg kérjétek meg a árágának a kezét...

(De utána nem vagyok felelős semmiért!)

(KÁ-TÉ.)

ÉNEK ANYÁM SZEMÉRŐL

Egy őszi mély-fekete esten
A fájó csendbe elmerengtem...
Anyám szelíd szemét akartam
Idézni hulló, arany avarban.

Anyám szemét: a csodakéket,
A csodamélyet, a csodaszépet. —
Melynek két kerek ablakára
Ó, hányszor hullt bánat árnya...

De mindég újra felkékeltet
És napsugárral teletellett
És égharmattal tele úszott,
Ha kis karom nyakára kúszott.

Néha sötét lett és borongó,
Mint két ébenfa tollú holló.
Vésők, ha a szenvedésnek
Homlokán redőket véstek.

Ha kedve volt, igézett, játszott,
A szívek felett karikázott,
Vagy röpködött, kínált, becézett,
Csodálkozott, elrévlett, fénylett, —

Bámult — a sugaras tavaszba
S úgy táncolt a fényben kacagva,
Mint pávafarkú pille szárnyán
Két kis kerek selyemszivárvány.

De ha látta, hogy minden hiába,
Ha belefáradt a rohanásba,
Ha megkínózta, verte az Élet,
Szeme bús-lila, ibolyató lett.

S ha beteg volt — a láz tüzeiben
Izzott a szeme — gyémántfényben.
És indigó lett — az örömben
És megszüürkült — a közönyben.

Egyszer — nagy havas, téli délbe
Odaálltunk az Isten elébe —
S kék szeme úgy nyílt arcán ragyogva,
Mint két kis nefejejts tiszta szíromfodra.

STESSEL KLÁRA.

Színpad és nézőtér

(Jegyzetek.)

Tizenöt évvel ezelőtt ugyan-
ebben a színházban láttam az
első drámát: Hofmannstahl „Je-
dermann“-ját. Az évek elhúztak
mellettem s az élet és a színház
sok érdekes játékot porgetett fe-
lém, — de az első színházi est
csodálata, megindultsága és áhi-
tata minden előadás után tizenöt
évet dob vissza és csodáiko-
zó, megindult, áhítatos gyermekké
tesz újra.

*

A színház előtt szürkén öltö-
zött munkáslányok, gyűrött mun-
kások állnak meg. Most jöttek a
gyárból, műhelyből: robotból.
„Menjünk be!“ — szó! az egyik.
„Mit játszanak?“ — kérdi a má-
sik. „Nem fontos“ — felelik töb-
ben. Elfordulnak a színlaptól.
Azt sem tudják, mit játszanak.
Összebújva a pénzüket számlál-
ják. Bemennek.

... Csupán arra kérlek, ne ne-
vess. Inkább emeljük meg a ka-
lapunkat előttük önmagunk és a
magyar színházkultúra nevében.

*

Társaságunk ideges. A mögöt-
tünk ülőkből a színpad érzelmei
időnként hangos szavakat ránta-
nak ki. Társaságunk méltatlan-
kodik. Döntő pillanatokban a
hangoskodók biztatják a szerep-
lőket. Társaságunk azt hiszi, be-
teges és alacsonyrendű dologgal
áll szemben.

Társaságunk téved. Csak az
történt itt, mint az ókori amfi-
teatrumban, a shakespeare-i színpa-
don régen vagy ma a falusi mű-
kedvelő előadáson és a bábszínház
gyermek nézőseregében. A néző-
tér azonosul a színpaddal. Ha
ez nem történnék meg, nem vol-
na érdemes színházat játszani és
nézni.

Valljuk be, mi is ugyanezeket a
szavakat sutogjuk velük és
ugyanúgy küldjük a hőst a cél-
felé néma biztatással, mint a
hangos lelkesedők. Ha nem így
volna, alacsonyabbrendűek vol-
nánk a mögöttünk ülőknél. Mert
a színház célja éppen ez. Ben-
nünk a nevelés és a gyakorlat

már eltompította a hang erejét,
de a hangszín változatlan.

Hölgyek és urak, ne ideges-
kedjünk, bocsássunk meg!

*

A színlapot forgatjuk előadás
közben. Ni, milyen tehetséges ez
a fiatal színész!

Szintén fiatal és tehetséges szí-
nész ismerősöm arca villan fe-
lém. Az akadémiai évek után
öreges borúval s a kisemmizett
tilán keserűségével beszélt,
hogy csak vidéken kap szerző-
dést. Akkor nem válaszoltam, de
most már tudom, hogy ez a csa-
lódott színészfifjú mégsem volt
annyira tehetséges és fiatal,
mint az előttem lobogó fiatal-
ember. Nem tudta, hogy a nagy
színjátszó ősök is mindig csak
a kör érintőjéről indulva érke-
tek el a centrumba; nem tudta,
hogy az emberi élet titka: a
mélységet keil megismernünk és
elviselnünk, hogy a magassá-
gokba juthassunk; nem tudta
Thalia törvényét: a Parnassusra
nem lehet felülről alászálni. A
csúcsra serpentineken vezet az
út, s közben fárad és erősödik a
tűd.

Thalia pedig könyörtelen.

*

A sötétben hátrafordulok. Csak-
nem ezer ember. Közönség. Vagy
talán közösség?

Banális szójátéknak tetszik és
mégsem az. Az előttem játszódo-
darab rossz. Egészen bizonyos,
hogy majd mint közönség lépsz
ki a harmadik felvonás után az
előcsarnokba. Láttál és bíralsz,
utána megvacsorázol. Ennyi az
egész. És ezt teszik a szomszé-
daid is — töled függetlenül.

De tegnap remekművet ját-
szottak. És a színpad igézete két
és fél óra alatt összemarkolta a
leikeket. A nézőtér bensőséges ba-
rátsággal olvadt össze a színpad-
dal. S a szünetben a sok idegen
cinkostársi derűvel nézett egy-
másra, valahogyan ismerősök
voltak, egy láthatatlan inda egy-
gyé fonta őket.

Ime, a drámaíró és a színház
ereje. Legalább egy estére közös-
séget kovácsolt — a közönségből.

*

A földszint fémjelzett szokása,
hogy arisztokratikusan lenézi a
főtétte sötétedő karzatot. Mert
a karzat tombol, s a földszint hü-
vös. S úgy látszik, ez a fölény ma
jogos, mert ponyvát játszanak.

Mi azonban egy héttel ezelőtt
is figyeltük a közönséget. A
színpadon drámai remekmű sza-
vai izzottak. A földszint és a
karzat arcán egyaránt a bele-
élés, az elismerés színei és vo-
nalai vibráltak. S a karzat is-
mét tombolt, de a földszint ismét
hallgatott.

Húzódjunk vissza egy páholy
sötétjébe földszint és karzat kö-
zé, s kérdezzük meg: melyik ne-
gyob fogyatékoság vagy bün:
laplószerűtű fércmunkára a si-
kerrel csiholni a maradandóság
tűzét — hasztalan; vagy pedig a
fehérizzásban élő remekműre
kürvösséget permetezni, s ezzel
tetszhalottá nyilvánítani?!

*

A nézőtér üres foltjai arról be-
szélnék, hogy a színház varázs-
mágnese eikopott, s a szomszéd
mozigép acélja erősebb. Oda tó-
dul a közönség, itt foghíjas az
érdeklődés. Mi ennek az oka?

„A film az új idők jelirása“ —
feleli egyik kiváló írónk. Csak
félig igaz, mert —

A rossz film egyszerű közgaz-
dasági matéria, az időbeli
meghatározás érvényessége alatt.

A jó film valóban az új idők
jelirása.

A rossz dráma az új idők torz-
képe.

A jó dráma az időtlenség kife-
jezése.

S az ember visszavonhatatlan-
ul és tehetetlenül az időben él.
Ez a teljes igazság.

*

A nézőtér nevet. A jókedv ro-
hamban boronálja végig a szék-
sorokat és harsány kacagást sza-
kít ki az emberek lelkéből. S ez
a kacagás mégis hamis. Miért?

Mert a színpad jókedve is hamis. Ez a nevetés nem muzsika, hanem rikácsolás. A káröröm hangja, tehát alacsonyrendű. A nézőtér fölényesen nevet le a színpadra.

Pedig a klasszikus jókedv mindig a színpadot emeli a nézők fölé. A felséges nép a mellét verve hahotázik, mikor Aristophanes Kleon fölött veri el a port és sértetlen együgyűséggel neveti ki a megszegyentett, rongyos Euripidest. S közben önmagát neveti ki, hiszen Kleon az ő bárgyuságából épít magának hatalmat és Euripidest ugyanez a kacagó nép koszorúzza meg halálos komolysággal. Molière színházában a kényeskedők, hippochonderek, álszentek, fősvények verik vörösre a tenyerüket, mikor Molière a kényeskedőkről, hippochonderekről, álszenteokról, fősvényekről rántja le az áruló leplet.

Ez a nevetés igaz, bölcs, építő. Alulról hullámszik föl a színpad magasságába, de a kacagás buherángja fölülről a nézők homlokára száll vissza.

*

Az a színész ott nem művész, nem is színész. Csak nő, emberi tartalom nélkül. Mikor megdöbben, sután fölemeli a karját és hirtelen visszaejt; ha indulatos, ütemesen rázza a fejét; ha sír, kezét a szeme elé kapkodja. — Közben kíváncsian pislog a nézőtér felé.

Mert t. i. ez a hölgy csak kevéssé ember. Életében sem tud megdöbbenni, nem él át indulatokat, nem ismeri a fájdalom könnyét. Gesztusait nem az érzelem vagy akarat feszíti, pózokban lélekezik. És mikor azt hiszi, hogy él, ferde pillantásokat vet a társadalomra; mit szólnak hozzá. Nem tudja önmaga életét betölteni, hogyan tudna hát egy egész színpadot?

Ennyire egy volna tehát a színészi és emberi alkat? Igen.

*

Mi a színház csodája?

Ha egy könyv betűbozótján akarunk áthasítani, többnapos utat kell bejárnunk. S az út fájdalmas, homlokunk vérzik, karunk sebes, idegeink tompák. —

de az irodalom felé nehéz útkezd élni, mikor leengedték a vezet. Csoda-e hát, ha kevesen állják a fáradságot?

S a színház, ha magasigényű drámát játszik, néhány óra alatt — akarod nem akarod — a zsölylye első sorból vagy a karzat támlásszékeiről a fáradságos utat átugorva az irodalomba vezet. A színház tehát minden fájdalom nélkül adagolhatja a néző ajkára az igazi irodalom nemes ízeit.

Olyan kevés a csoda, miért nem akarja tehát a mai színház ezt a csodatételt teljesíteni?

*

A klubülés első sor egyes székek tulajdonosa előadás után kilép az éjszakába és füttyölni kezdi a divatos katonasláger.

Mi hallgatunk. A dráma akkor

függönyt. A színpad elsőtétedik, de lelkünkben ekkor kell megindulnia a fények és árnyak csatájának.

Ha nem így történik, valami baj van a darabbal, — vagy az emberrel.

*

Színház.

Az örök gyerekember háza. Ha hivatása magaslátán épül, néhány embert és egy darab életet a színpadra zár, kifesti őket és tükröt tart a nézőtérre rekesztett emberek és életek elé: ilyen vagy, ilyené kell lenned. Mert földi életünk végzete, hogy bárhol, bármikor legérdekesebb számunkra az ember és az élet: mi és a sorsunk.

(Kenderesi.)

AZ ÉN TAGADÁSOM

Halló, világ!
Isten veled.
Egy pillanat
és fönt leszek
a furcsa hatágú
csillagon,
s onnan lengetem
kalapom,
s hallgatom
kaján, néma göggel,
hogy sírsz utánam,
s hangod elgyengül
a levegőben.

Ne félj!
Nem nézek
vissza rád,
nem ér már hozzám
elkészt imád,
sem könnyed,
sem meleg
hívó gesztusod.
Magadra hagylak
egészen, s remélem,
azt tudod,
hogy soha
vissza sem jövök,
csillagéletem
szép lesz,
gyönyörű, örök!

Földi kincsért
nem reszket
kékeres kezem,
csak kacagok
furcsán, boldogan
a kékazur egen.
Ott nem lesznek
buta boldogok
egymást lökdöső
öklös emberek.
Ott nem üt meg senki,
lelkem az
örök örömben
lebeg.

Magadra hagytalak,
de ha visszanéznék
lopva rád
s szememba küldenéd
utolszor
barna földszemed
sugarát,
akkor tudom, —
hiába minden,
vissza kell szállnom,
mert álom
visz és a szívem
nem boldog
azon a bizarr
hatágú csillagon
s' erős kezemmel
könnyű testemmel
a földhöz kapcsolom.

K. NAGY MAGDA

TÁRSALOGJUNK FINOMAN!

(A MAGASABB CSINOSSÁGÚ TÁRSASÁGBA FELJELENŐ IFJÚSÁG SZÁMÁRA)

Hölgyeim és Uraim ne ijedjenek meg! Nem nekünk szól ez a fényűző felhívás. Egy régi, leltűnt kort kell visszaálmódunk, melyet egy évszázad homályával betemetett a mulandóság. A biedermeier érzélgős világát. Akkor volt türelmük a nyájas olvasóknak Sebők József ügyvéd és Moth Endre „hites jegyző” „A művelt-érzékeny társalkodás, tisztelkedés, üdvözlések, a magasabb csinosságú társaságba feljelenő ifjúság számára” című könyvecskét olvasni.

A ruhásszekrényekben még a Chat noir hosszúéletű öse a levendula uralkodik kizárólagos hegemoniával. Füreden, a nyári színház páholyaiban Kiszfaludy úr ízléséről lehetett elismerő bókokat hallani. Sokat beszéltek Stefi grófról is. Vannak „Taglalat” és „Hitel” pártiak. A hálósapkás világnézet már kilendült negyvennyolc felé.

Ez a zenélőráv világ andalog elem hangulatával, idilljeivel és ábrándos embereivel, amikor végigolvasom a rongyolt szélű, fakó címlapot egészen addig, hogy „nyomtatta. Fűskuti Landerer Pesten, 1832-ben.” Talán már itt szerénykedik néhány azokból a betűkből, melyek másfélvezetized múlva, a Nemzeti dal születésekor közreműködő szemtanúk lesznek. Mennyi izgalmas szerepről beszélhetne ez a fekete, nyurga felkiáltójel, mely az ajánlás megszólításának végén álldogál.

A nő tisztelete és társadalmi jelentőségének felismerése a reformkor irodalmában általános. Széchenyi „Honunk szebbelkű asszonyainak” ajánlja súlyosmondanivalójú könyvét. Nem csodálkozhatunk, ha a „magasabb csinosságú társaságba” az „angyalkellemű” gróf Brupswik Juliával karöltve lépünk be, ki — mint a nádorné udvari drámája — „a magyar nyelv nagylelkű pártfogolója és kedvellője.”

Amennyi mulatsággal kecsget a könyv címe, ugyanannyi komolyság húzódik meg az ajánlás finomkodó sorai mögött. Komoly monolog, mielőtt szétválna a függöny és megkezdődne a mai nézőnek feltétlenül humoros előadás. Az ébredő Magyarország, a diadalmaskodó nyelvújítás és nyelvvédelem prologusa ez. „Szebb világot kezdünk élni. A magyarnak is felderült a magasabb csinosságú társalkodás vi-

lága. Most nemcsak magyarul beszélni, de szépen beszélni óhajtunk s tanulunk. Széplelkű Kiszfaludy Auróraja valóban a magyar aranykor hajnalát virasztotta egünkre, s mióta nagylelkű és szépkedvű Széchenyink a magyar világot Pesten felállítani fáradszók, változik a magyar világ, szebbek a közmulatozások, hódítóbbak a gyönyörködések, felállott a Magyar Társaság, nyelvünkben a többi nagy nemzetek virágzásához siető lépésekkel közelgünk, vagyis egészen magyarok akarunk lenni.”

A nyelvtisztító cél kiviláglik a könyv végére ragasztott szótár rendeltetéséből is. „Olvasóink, kik gyöngébbek nyelvünk tudományában és ha talán némely szokatlanabb szavak miatt homályosaknak tetszenének soraink, ezeknek megtekintésével könyvben eltalálhassák s érthetőség gondolatainkat. Külföldieskedő arisztokratáink ebből megtudhatták, hogy a charmant magyarul bájos, a labirintus csaló, a sentimental érzékeny, a frizura hajfodorítás, a caguetto kacér, a liebling kedvence, a Huldgestalt kegytermet, a das schöne Geschlecht szépnem és a Garde-dame őresszony.”

Míg Vörösmarty „Az úri hölgyhöz” címzett költeményébe keserű kifakadások is becsúsznak, addig a „művelt-érzékeny társalkodás” lovagjainak hangja csupa lelkesítés, kéréselés, buzditás, olykor szinte lakáji bókolás. A „hízelkedő majmolás, újító mutogatás szembevető hívragy” távolról e két kedves öreg gavalér tollától. Mindössze a „kül-nyelven társalgó kisasszonyaink és dámáink azon mentségét akarják megcáfolni, mely szerint a magyar nyelv nem alkalmas a „módiában forgó tisztelkedések és kellemeskedések kifejezésére.”

Elsősorban az ifjúságnak kell bizonyítani nyelvünk kifejezőerejét, báját és hajlékonyságát, mellyel a „magyar minden szív-érzelmeiket oly kellemesen, lágyan, oly érzékenyen kiejthet, mint a szebbnyelvű német, angol, francia.” Természetesen a tiszta szándék mellett ott találjuk a nyelvújítás túlzásait mesterkelt tükörszavak, szóösszetételek és németes mondatszerkezet alakjában. A népiesség realizmusának tisztító szele még nem indult el regeneráló útjára.

Mikor „feljelenünk” a maga-

sabb társaságba hosszú bevezetést kell végighallgatnunk „a társalkodásról, barátságról, az igaz és fattyú szerelemről.” A társalkodás életünk szükséges kísérője, hiszen már „a esecsemő kiemeltetvén az unalmas bölesoringatások közül, éneklő dajkával néma mosolyokkal enyeleg.” Lelkesen hangoztatja a felvilágosult nevelő a társalkodás fontosságát. „Kihalt atyáinkkal a hosszú előítélet, hogy a szép nemmel való érzékeny társalkodás mindenkor szomorú boldogtalanságba dönti ifjainkat.”

„Nyitva állanak iskoláink az ész tökéletesítésére, mert nincsenek tanítóink szívünk tökéletesítésében s nemesítésében!” Ime a völegények és menyasszonyok iskolájának hiánya a XIX. században. Fanni hagyományira emlékeztető sorokat olvashatunk a szülők és nevelők hibáiról. „kiknek mulasztásai miatt oly sok ifjú virágkorának első napjai közül hervad a korai sírba.”

Az általános elméleti tudnivalók után „tűllépven az ajtószarkon” társaságba találjuk magunkat. Hölgyeim és Uraim vigyázzunk! „Nyájas pillongásokkal tekintünk a társak szemébe.” „Ne váltunk ki viselkedésünkkel komoly leányi elpirulatókat”, esetleg „egy hosszú elintő ránkpillanatot.” Szemjatekunk az egész társalgás alatt legyen vidor, főállásunk égfelé emelt. Szavaink testhállongásban, mintegy megelevenülve hajoljanak. Semmi feszesség, bár „széjjelbámulgatni se való.” Nem illik továbbá „szájonogatással és főcsavargatással nevelésedet szerezni.” Járásunk akkor jó, ha „nem ugrándozó vagy erőltetett tettetéssel színjátékos.” „Karak a zsebekben ne nyugodjanak és körömrágás mellett ne foglalatolkodjanak.” Nemcsak „nyelvünk könnyűségét, hangjaink édesen pattogását” figyeli az árgus szemű zsüri, hanem öltözetünk csinosságát is. „Ne légyen azonban az ifjú maskarázó módiskodás rabja, mert az illetlen. — sokszínű — tarka ruházatkodás arra mutat, hogy ruháiban büszke az Urfi, s egyedül ez által vadássza a csudálkozók dícséreteit.”

Most közelebb hajol hozzánk gáláns vezetőnk és örökervényű tanácsokat súg füllünkbe. „A szépnemi társaságkörben szépségről vagy rútságról, fiatal vagy korosságról említést, annál

kevésbé ítéleteket felhozni illetlen s megbántó is, sőt gondatlanságunkért „neveletlenség“ gyaláztatásával bűnhődünk. Ellenben udvarias kedveskedésekkel, kellemeskedésekkel, szépekmondással, ahol csak kedvező alkalom előfordul nyilván tüntesse ki az ifjú, mily édes szerencsénk mily különös tiszteletnek tartja, hogy szépkedveiket szívóhajtása után kielégíthette.

Miután „szóváltogatásokkal“ és „testalkotmányunk“ hódító kellemével hallgatóinkat elbűbájlottuk „utolsó pillantásunkat is a társaság koronára szegezve“ szende főhajtással elbúcsúzzunk. Az utcán Sebők uram még néhány aranyszabályt mond el „a sétálás és útközben“ követendő viselkedésről. Mielőtt a Forgách-palota bolthajtása alatt elköszön, könyvének második felét ajánlja figyelmünkbe, mely „a levéláltali társalkodás, tiszteledések, üdvözlések“ mívelt módjait szemléleti és „előmutatja a nagyratisztelt olvasónak, mily érzékenyen, lágyan, kellemesen ki lehet írtani szíveinkből a szép-érzelmeket, ha előbb kimívelve vagyunk szíveink és megnevelsítve érzelmeink.“

A levelekben szereplő megszólítások már magunkban is színes, érdekes adalékot nyújtanak keresztnéveink divatjának történetéhez. Az Angéla, Emmi, Júlia, Lidi, Lilla, Lóra, Lotti, Luizi Máli nevek polgári világában vagyunk.

Ma már mosolygunk e névsoron, ahogy száz év múlva mosolyogni fognak a mi bái tudósításaink: Bábó, Mädy, Märy, Gretty nevein. A férfinevek konzervatívabbak. Egyedül a Móri nem tudta átvészelni az idők járását. Hiába, akár a keresztnévek, akár a kalapok divatja, a hölgyeket nem lehet lefőzni.

Ezután hallgassuk meg egy születésnap üdvözlét néhány szerény mondatát, szégyenkezve az érzékeny levélírásban való nagymérvű fogyatékoságunkon.

„Szépszívű Kisasszony!

Boldogságom legszebb öröm ünnepét emlékezetem napköny

vében a születés szép sorsa e kellemes május negyedikére választotta midőn a kisasszony e szép bölesőünnepén az élők közé szenteltetett.“

Ezután kimerítően hosszú jókívánatok következnek, majd imígyen zengenek a szépszívű kisasszony felé a búcsúmondat szavai: „Viruljanak öröm között életrózsái, mint e szép hónap virágai s valahányszor visszahaj-nall e kedves ünnepnap, annyszor újabb örömkéjek, s kellemesebb szívboldogság ölelje körül szelíd életét, ezt óhajtja szíve után a kisasszonynak hív barátja. N...“

Bár nem illik más leveleit elolvasni, lopakodjunk a szépszívű Máli íróasztalához és pillantsunk a „mívelt társalkodás“ szerint írt válaszlevélbe.

„Kegyelt Ur! Szépérzelmű Üdvözlő!

Születésnapomra küldött érzékeny — s mint szívem után ismerem — igaz érzelmeiből ömlő szép és jó óhajtását visszahangozva szívem édes álmaiból. „Légyen boldog, ha vagyon boldogság“ azon buzgó megkérés mellett, hogy rólam, bár távolra szakaszt minket egymástól a sorsválasztás, néha szívesen elmékezzem.“

A könnyező férfiak kora jut eszünkbe, mikor a „Hívtelen Lórához!“ írt levelet olvassuk. „Lelkemet gyötrő keserűség epeosztja e bús tűnődésnél, s nehéz szememben titkos könnyek csüggnek, s mind az egy hívtelenért, ki nékem örökre elvesztve van. Hány érzékeny gondokat szenvedek Ti tudjátok egek, holdak, csillagok!“

Sajnos, nem időzhetünk tovább holdfényes leveleink mellett. A budai Krisztina-templom harangszava megtöri a lágy tavaszi este szürke csendjét. Itt a sétálás ideje. Mit is mond ilyenkor egy jónevű gentleman, szíve bálványának? „A szelíd holdvilág ismét kiszépítvén az estvéli természetet, újra kínál minket is minapi kellemes sétálásunkat

megújítani. Hugaim s én ismét szívesen meghívjuk a kisasszonyt a szép estvét annyi gyönyörködéssel előrűlni, mint a minapit, melynek minden említése most is öröme bájol.“

Ne várjuk meg az eszményi Lidi még hosszabb feleletét, mert már későre jár az idő. Pest utcáin meggyújtották a naftalámpákat és a bálház kivilágított szálájában megkezdődött a tánc. A suhogó krinolinok és szalagos félelőcskék a Valse Francise és a Polka Polonaise ütemeire lejtenek. Szerencsére a mívelt társalgó minden eshetőségre számított. A velünk belépő fiatalember végignéz a terem széksorain. Ugylátszik észrevett valakit. Kissé izgatottan megsímítja gondosan bodorított haját és mint a pesti társalkodó fogékonylelkű olvasója hibátlan „lábmozdulásokkal“ megindul felkeresni a zenekari emelvény mellett ülő lorgnetes hölgy szépérmű lányát. Már ott is áll a szendén mosolygó Júlia előtt és „tisztellettéljes főhajtás“ után a következőket mondja: „Boldogítson kedves kisasszony e táncoló sorban társának elfogadni.“ Júliánk erre így válaszol: „Lágyan megkoronázva uraságod szép óhajtása.“ Tánc után a „Könyörgés a hazakövetésre“ címmel jelzett szavakat illik elrebegni. „Szerencsém legszebbekét a kisasszonytól nyerem, ha hazainduláskor karjaimat elfogadni kegyes leend.“ Végül hallgassuk meg az elválás búcsúmondatát. „Édes szívörömben szakadok el szép kezeitől a kisasszonynak, én vagyok legboldogabb táncosai között ezen az örömráig is, míg a legközelebbi holnapra ismét szerencsételve leszek szép karjaira.“

Búcsúzzunk el mi is Sebők és Moth uramék világától. Hogy is kell társaságba megjelenő ifjúságnak illedelmesen elköszönni? Nem, az nagyon hosszú! Legyünk korszerűek, mondjuk egyszerűen csak ennyit: Pá!

(sz. J. ódondász.)

Főiskolás érték a

Sorsforduló

Napló

Dr. CSEFKÓ GYULA AZ AKADÉMIA TAGJA

A főiskola ifjúsága örömmel értesült az Akadémia nagyhetének sajtóbeszámolóiból, hogy dr. Csefkó Gyulát, főiskolánk professzorát az Akadémia I. osztálya nyelvészeti alosztályának levelező tagjává választották. Együtt ünnepelünk a magyar tudományos élettel és a tanítvány példátlató szemével nézünk az alkotó, tudós munka elismerését.

INTEGRA B. E.

Főiskolánk Integra Corporatiója az előző évekhez hasonlóan ebben az évben is értékes és építő munkát végzett. Első félévi gazdag munkájáról előző számunk már megemlékezett. Belső életében, az ifjúság lelkes apostolainak: Halász Pál kanonoknak, pater Graciának, pater Izzaynak, továbbá az Integra priorisszájának, priorjának és subpriorjának irányításával továbbápolta a főiskolás ifjúság lelki vezetését, vallásos és hazafias igényeinek kielégítését.

Külső munkájában az Emericanaba tömörült ifjúság munkássága túlterjedt a Főiskola keretein s az egyetemi és tanítóképző-intézeti corporatiókkal együtt példás kiállással bizonyította be, hogy amíg hős katonáink az orosz haderőn védekeznek hazánkat, addig idehaza is virraszt a magyar lélek. A három corporatió nagyszabású ünnepséget rendezett 1943 március 3-án a Tisza-szálló nagytermében. Az est „Virraszt a magyar lélek” jelszavára megmozdult Szeged város katolikus közönsége is és a zsufolásig megtelt nagyterem bizonyítéka volt annak az együttérzésnek, amely ma az egy szent cél: a biztos győzelem hitében minden magyart eltölt.

Az ünnepség kiemelkedő pontja volt Uzdóczy Zadravec István püspök beszéde. Hangoztatta, hogy az országban ez az első alkalom, amikor a belső front is megszólal. Szeged a megújulás városa volt és ma is az. — Másik emelkedett műsorszám volt Harsányi Lajos, a kiváló papköltő fellépése. Előtte dr. Sándor István főiskolai tanár mondott megleghangú ismertetőt Harsányi

költészetéről. Antosné Simkó Mária zongoraművész művészi játéka után a Főiskola Kamarakórusa dr. Szögi Endre főiskolai tanár vezényletével az előző számokhoz méltóan fejezte be a nagysikerű estet. Az est 800 P-n felüli teljes jövedelmét a hadba-vonultak hozzátartozóinak juttatta a rendezőség.

Az Emericanas ifjúsága másik ünnepi összejövetelén, amelyen a szegedi egyetemi és középiskolai ifjúság minden rétege töltötte meg zsufolásig dísztermünket, főiskolai hallgatók műsorszámait keretében dr. Sik Sándor egyetemi tanár emlékezett meg Prohászka Ottokárról, a nagy püspökről. Részben a közvetlen ismeret élményéből, részben Prohászka szellemiségének teljes átélésből fakadó értékes előadásban fejtegette Sik Sándor, mit jelent Prohászka a katolicizmus, a magyarság és az ifjúság számára.

A jövőre nézve pedig tervbe vette az Emericanas ifjúság egy nagyszabású irodalmi est megrendezését. A Főiskola Emericanas ifjúsága egységet képvisel ma is és lelkes vezetői irányításával mindig kész a szebb magyar jövőért dolgozni.

BOTOND B. E.

A Turul Szövetség több, mint két évtizedes múltja után életének új állomásához ért. Mindenki tudja, aki az elmúlt évben a Szövetségi munkát figyelemmel kísérte, hogy abban a pozitív erejű építő munkában, amely jellemezte a Turul életét, bizonyos visszaesés volt tapasztalható.

Aki tárgyilagos bírálatot akar mondani ennek okáról, meg kell állapítania, hogy e visszaesés legfőbb oka személyi ellentétekben keresendő. Már az 1938-as kassai országos követtáboron megtörtént az összecsapás a két rész, a fiatalok és az öregek között; másképpen: Fitos Vilmos és Ambrus József pártja között. Az ellentét itt mégis simábban elintéződött, mivel a fővezérség tagjai között, mindkét oldal képviseltette magát.

Teljesen kiobbant a kérdés az 1941-es debreceni követtáboron. Aki az azutáni napisajtóra visszaemlékszik, tudja, hogy hatalmas cikkek jelentek meg „A Turul válsága”, „Az öregurak ki-

buktatták a fiatalokat” stb. címmel.

Az ifjúságnak kétségtelen igazsága volt abban a követelésben, hogy az ifjúság vezesse önmagát s ne kopaszodó diákvezérek álljanak az ifjúság elején. A sokáig vajdó problémát végül is a m. kir. belügyminiszter 5000/1943. számú rendelete oldotta meg. Az egyetemi és főiskolai egyesületekben bevezette a 26 éves korhatárt, illetőleg tansegédszemélyzetek részére a 28. életévet. E szerint: egyetemi vagy főiskolai egyesületnek 26 éven felüli egyén tagja nem lehet, kivétel az a tansegédszemélyzet (gyakornok, könyvtáros, stb.), aki 28. életévé alul van és az egyetem-főiskola szolgálatában áll.

A legutóbbi, ez év elején Lillafüreden tartott követtábor már a miniszteri rendelet gyakorlati megvalósítására ült össze. További vitának és huza-vonának helye nem volt. Mindjárt a megnyitó s a fővezéri és kerületi vezérek beszámolója után kimondotta a követtábor a kettéválást. Kétféle vált a Turul: a 26. éven felüliek Társadalmi Turul, s a 26. éven aluliak „Egyetemi és Főiskolai” vagy „Ifjúsági Turul” néven tömörültek.

Az új rend szükségessé tette az „Alapszabály” megfelelő pontjainak módosítását, jóváhagyás végett a m. kir. kultusz-, illetve belügyminiszterhez felterjesztett.

Az újonnan megválasztott Ifjúsági Fővezérség munkája teljesen a régi gondolat jegyében indult s tagtoborzás szempontjától teljesen a minőségi kiválogatásra törekszik.

A Szövetség legutóbbi éveinek rövid áttekintése után szólunk a Botond B. E. ezévi munkájáról.

Szeptember elején hajókirándulást rendezett az egyesület Algyőre, több mint ötven résztvevővel.

Az egész egyesület munkája két külön körre oszlott, a női és férfi törzs munkájára.

A női törzsünk a sebesült katonák látogatását rendszeresítette az első félévben. Naponként felváltva jártak a bts-nők a kórházakba s foglalkoztatták sebesültjeinket a hadikórházak vezetőségének utasítása szerint.

A hagyományos hétfő esti kézimunka estét is megtartotta a „Örzs

néhány alkalommal, mindannyiszor a bts-ak s bts-nők kedves műsorral szórakoztatták a jelenlevőket.

November elején gyűlést rendezett az egyesület a főiskola kezein belül. S így 5000 cigarettát jutattunk ismét a hadikórház sebesültjeinek.

Az első félév végén jól sikerült székely este rendeztünk. A rendezésnél az az elgondolás vezetett bennünket, hogy mutassuk meg Szeged város nagyközönségének egyrészt a székely népből kinőtt szellemi nagyságok műveinek az irodalmi magaslatra emelt székely élet s erdélyi életszférát. Másrészt a népballada, népmese, góbéhumor s székely táncok illusztrálásával a mély népi kultúrát igyekeztünk bemutatni s így közelebb hozni a székely népi lelket önmagunkhoz.

Székelyestünk műsorával Magyarokanizsán is előadást tartottunk. Igazi magyar vendégszeretettel fogadtak bennünket. Teljesen átérzve azt a gondolatot, amelyet a székely szereplők játékaival az újonnan vizitált Délvidék közönségének óhajtottunk adni: anyaországi bts-ak, a székely népi jellegét vittük a Délvidék magyarjainak.

A férfi törzs táborozásain irodalmi s szociális problémákkal foglalkozott.

A második félévben a budapesti Ifjúsági Anketon az egyesületet Boross Margit és Balogh Lajos törzsfő bts-ak képviselték.

A lillafüredi követtáboron pedig Gacsó László e.i. vezér és Balogh Lajos képviselték az egyesületet.

A ker. vezérhelyettes ok óberben Balogh Lajos bts.-sunk, majd az ő katonai bevonulása után Gacsó László bts. lett. — A kórházak látogatásának minden egyesületre kiterjedő megszervezését s a munka irányítását Boross Margi bts.-nő végezte. A ker. vezérség rendezett ünnepségein az egyesület tagjai ugyancsak aktív részt vállaltak, mint szereplők.

Év végén tartja meg az Egyesület a szokásos tag-dominusz- és dominancia táborozását:

Hajrá Turul!

T. F. S. K.

Búcsúzunk Légár Győző tanár úrtól, aki másfél évig vezette a Sportkörünket.

Szeretettel köszöntjük Kardos Alajos testnev. tanár urat, akiben új sportkört vezetőt kapunk.

A hölgyek múlt félévi munkájának vázlatos áttekintése a következő:

Torna. Mefok újoncverseny. Budapest. Összetett csapatversenyben III. hely. Talajgyak. csapatversenyben III. hely. Ug-rás csapatversenyben II. hely.

Egyéni versenyben: Gerendagyak. Mihajlovics I. hely. Bolla M. II. hely. Korlátgyak. Mihajlovics II. hely. Összetett egyéni: Mihajlovics III. hely. Szeged város bajnoksága. Csapatverseny I. hely. Egyénileg: Mihajlovics a bajnok.

Atlétika. Főiskolás fedettpálya verseny Szegeden. Hivatalos eredményt még nem küldött a Mefok.

Kosárlabda. Körmérkőzés. Chinoia S. E. Szegedi E. A. C. Tanárképző F. S. K. Most folyik az évfolyam közötti házi bajnokság.

A Mefok sportünnepélyén a tömegstafétában I. helyezést ért el a T. F. S. K. csapata. A férfiak orsz. tornászversenyén Hargitai K. vett részt.

A Beac—Szeac közötti futballmérkőzésen szintén több játékosunk szerepelt.

Férfiak: 100 m-es síkfutás (5 induló): 1. Mándoki I. évf. 12.8 mp. 2. Csaba I. évf. 3. Rodenbücher 13.1. — **400 m-es síkfutás** (11 induló) 1. Dömötör II. évf. 60 mp. 2. Tóth I. II. évf., 3. Imreházi I. évf. — **1200 m-es síkfutás** (4 induló) 1. Pándi III. évf. 4 perc 14 mp. 2. Imreházi I. évf., 3. Bartók I. évf. — **4x100 m-es váltó futás** (indul 3 évf.) 1. II. évf. 5 perc 2 mp. 2. I. évf. 3. III. évf.

Magasugrás (7 induló) 1. Imrecze 160 cm. II. évf., 2. Mándoki I. évf. 3. Tóth G. III. évf. — **Távolugrás** (11 induló) 1. Mándoki 574 cm I. évf. 2. Tóth G. III. évf. 3. Csaba I. évf. — **Súlylökés** (11 induló) 1. Tóth G. 11.32 m III. évf. 2. Imrecze II. évf., 3. Énekes I. évf. — **Diszkoszdobás** (11 induló) 1. Tóth G. 34.82 m III. évf. 2. Imrecze II. évf., 3. Majzik I. évf. — **Pontversenyben:** 1. I. évf. 22 p., 2. II. évf. 18 p., 3. III. évf. 14 p.

Nők 60 m-es síkfutás: 1. Nagy E. 9.8 mp. I. évf., 2. Szabó R. III. évf. 3. Bolla M. I. évf. — **4x50 m-es váltó:** 1. III. évf. 36 mp., 2. I. évf., 3. II. évf. — **Magasugrás:** 1. Szabó R. 1.25 m. III. évf. 2. Sokorai I. II. évf. 3. Nagy E. I. évf. — **Távolugrás:** 1. Szabó R. 4.19 m. III. évf. 2. Nyegrán M. III. évf. 3. Marik E. III. évf. — **Súlylökés:** 1. Szabó R. 7.97 m. III. évf. 2. Marik E. III. évf. 3. Szentirmai Zs. III. évf. — **Pontverseny:** 1. III. évf. 20 p., 2. I. évf. 7 p., 3. II. évf. 3 p.

SORSFORDULÓ

Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola Ifjúsági Hivatásszervezetének lapja.

Szerkeszti: KENDERESI TIBOR.

A szerkesztő-bizottság tagjai: Szablar Ferenc, Tóth Gábor, Tóth István.

E szám munkatársai: Dr. Sándor István főiskolai tanár, Gacsó László, Kaza Ilona, K. Nagy Magda, Makra Sándor, Móra Magdolna, Rajz István, Sárdi Béla, Somogyvári Zoltán, Stessel Klára, Szablar Ferenc, Tóth István.

Felelős kiadó: a Hivatásszervezet.

A lapkiadás vezetője: Kunsági Elemér.

A címlapot Kopasz Márta tervezte.

Minden cikkért írója felel.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Szeged, Boldogasszony-sugárút 6.

NYOMATOTT ABLAKA GYORGY KÖNYVNYOMDÁJÁBAN SZEGEDEN.

IZLETES ÉTEL, FINOM ITAL

OLASZ VENDÉGLŐ

POMPÁS SZÓRAKOZÁS, REMEK CIGÁNYZENE

Olasz vendéglő

A JOBBOLDALI IFJUSÁG TALÁLKOZÓ HELYE

Olasz vendéglő

Szántay Imre Szeged, Széchenyi-tér.

Uri és egyenruha szabóság. Uri divatcikkek, egyenruháztati cikkek, cserkészfelszerelések, katonai és diáksapkák legolcsóbb és legmegbízhatóbb beszerzési forrása:

KRIER RUDOLF

Klauzál-tér 5.

Telefon 23-23.

Kézimunkák, fonalak
olcsó beszerzése

Márton Ilona

kézimunka üzlete

Szeged, gr. Klebelsberg-tér 4. szám.

FORMANN ANNA

FÜZŐSZALONJA

Készít orvosi rendelésre gyógyfüzőket, haskötőket és minden e szakmába vágó munkát

SZEGED, KÁRÁSZ-UTCA 7. SZ.

TABÁR PÉTER

NŐI- ÉS FÉRFI
DIVATÁRÜZLETE

SZEGED, KÁRÁSZ-U. 3.

TELEFON: 27-90.

DANNER LÁSZLÓ

Paprika, gyékényárú és
cirokseprű nagykereskedő

SZEGED, TELEKI-U. 1. Tel.: 49-98.

Ajánlja cikkei viszonteladók részére
EXPORT — IMPORT.

Óra, ékszer vásárlásnál, javításnál, eladásnál
forduljon bizalommal

TÓTH óráshoz, Kárász-utca 13.

Eladás előleg nélkül 6 havi részletre
Nemzeti Takarékoság könyvre.

Csak akkor lesz szép lakása,
ha buterát nálunk vásárolja:

**ASZTALOSMESTEREK
BÚTORCSARNOKA**

SZENDRENYI GÉZA ÉS TÁRSAI
Dugonics-tér 11. szám.

SZÖVET, SELYEM, BÁRSONY

BAKONYI

MOSÓÁRÚ, VÁSZON, DAMASZT
SZEGED, KÁRÁSZ-U. 8.

Cégt.: BAKONYI FERENC

SEGESVÁRY DROGÉRIA

SZEGED, KÁRÁSZ-UTCA 6.

TÓTH ISTVÁN

KÉPKERETEZŐ

Szeged, Tisza Lajos-körút 45.

CENTRUM papir- és írószerek
kereskedés

DUGONICS-TÉR

Egyetemmel szemben.

Keilling Lajos

textil-, szövet- és divatárú nagykereskedő

SZEGED,

Tisza Lajos-körút
Püspökbazár.

Bittó János

angol úriszabó

SZEGED,

Oroszlán-utca 3.

